

ISSN 2651-1142

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา

Journal of Multidisciplinary Academic Research and Development

ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2564
Vol.3 No.4 October - December 2021

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา โดยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการมาในปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (2564) : ตุลาคม - ธันวาคม 2564 สำหรับฉบับนี้ยังคงคุณภาพของบทความและเนื้อหาที่น่าสนใจ จำนวน 3 เรื่อง โดยเริ่มจาก

บทความวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในโลกยุคดิจิทัล : บทเรียนจากต่างประเทศ เขียนโดย ดร. ภักดีกุล รัตน สำหรับบทความนี้เป็นการนำเสนอการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยของต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการพื้นฐานด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพเพื่อรองรับการเติบโตของเด็กในโลกยุคดิจิทัล โดยเน้นศึกษาการจัดการศึกษาปฐมวัยจาก 6 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ ฮังการี อิสราเอล นิวซีแลนด์ ฟินแลนด์ และสวีเดน เน้นการจัดการเรียนรู้แบบเด็กเป็นศูนย์กลาง เน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านแบบองค์รวม รวมถึงเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองทั้งจากการปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกับครอบครัวและโลกภายนอก

บทความวิชาการเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพพนักงานวิทยุคมนาคม เพื่อสร้างเครือข่ายพนักงานวิทยุคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน เขียนโดยอาจารย์วัชร อมศิริ สำหรับบทความนี้ ผู้เขียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของพนักงานวิทยุสมัครเล่น เนื่องจากมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนปฏิบัติการด้านการสื่อสารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการสนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยเฉพาะในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน จึงได้เสนอการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมพนักงานวิทยุสมัครเล่น เพื่อให้การสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทางด้านโทรคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

บทความวิชาการเรื่อง กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ตอนที่ 3) เขียนโดย พันตำรวจเอก ดร. สีนาท ประยูรรัตน์ บทความนี้เป็นตอนสุดท้ายต่อจาก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2) โดยมุ่งนำเสนอสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล การร้องเรียน และความรับผิดชอบและบทกำหนดโทษ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากมีหน้าที่ต้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ยังมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามคำขอใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นอาจมีความรับผิดทางแพ่ง รับผิดทางอาญา หรือรับผิดทางปกครองแล้วแต่กรณี

กองบรรณาธิการวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ขอขอบคุณทุกผลงานของคณาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทุกท่านที่ให้ความสนใจเผยแพร่ในวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการสายมนุษยศาสตร์อย่างมีคุณภาพต่อไป พบกันใหม่ฉบับหน้า

ศาสตราจารย์ ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์

บรรณาธิการ

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในโลกยุคดิจิทัล : บทเรียนจากต่างประเทศ

Early Childhood Education Management for Citizenship in the Digital World: Lessons from Abroad

ภัคดีกุล รัตนา

Pakdeekul Ratana

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Education, Chiang Mai University

E-mail : pakdeekul.r@cmu.ac.th

Date Received : 13 August 2021 Date Revised : 11 October 2021

Date Accepted : 11 October 2021 Date Accepted online : 27 December 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นและอธิบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลของต่างประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง อิสราเอล นิวซีแลนด์ ฟินแลนด์ และสวีเดน เพื่อให้เห็นถึงการจัดรูปแบบการศึกษาปฐมวัยเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการพื้นฐานด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพเพื่อรองรับการเติบโตของเด็กในโลกยุคดิจิทัลในแต่ละภูมิภาคของโลก การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเป็นการวิจัยเชิงเอกสารจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ครอบคลุมถึงการจัดทำหลักสูตรและการผลิตบุคลากรทางการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยของทั้งหกประเทศมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานของบริบทของแต่ละประเทศ และมีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาตามแนวคิดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องปรัชญาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ การจัดการเรียนรู้แบบเด็กเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาเด็กทุกด้านแบบองค์รวม การเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการลงมือปฏิบัติ การสร้างปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างเด็กกับครอบครัวและโลกภายนอก การเรียนรู้ผ่านการเล่น และมุ่งให้เกิดอิสรภาพและพหุปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพและเป็นพลเมืองที่มีทักษะและสมรรถนะที่เหมาะสมต่อโลกยุคดิจิทัล ส่วนการผลิตบุคลากร

การศึกษาปฐมวัยนั้น พบว่า ในทุกประเทศได้กำหนดคุณวุฒิขั้นต่ำ กำหนดเกณฑ์ทางวิชาการ และต้องมีประสบการณ์ในการฝึกสอน รวมไปถึงมีหน่วยงานรับผิดชอบและจัดการฝึกอบรมให้มีคุณสมบัติตามกำหนด

คำสำคัญ : การศึกษาระดับปฐมวัย ความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล การพัฒนาเด็กปฐมวัย การเติบโตของเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัล

Abstract

The purpose of this research is to investigate and explain the management of early childhood citizenship education during the digital age in Singapore, Hong Kong, Israel, New Zealand, Finland, and Sweden. The aim is to explore early childhood education models that enhance fundamental development of early childhood physical, socioemotional, and intellectual characteristics and support their growth in the digital world internationally. Qualitative research was done with data collected by documentary research on early childhood education management, including curriculum preparation and educational personnel production. After content analysis, the data was presented in descriptive and analytical form. Results were that early childhood education management in all sample countries had learning management models based on individual national context. Curricula were managed to be relevant to early childhood education concepts consistent with 21st century approaches: child-centeredness, holistic development, active learning, social interaction and learning between children, families and the outside world, play-based approaches, and children's freedom and multi-intelligence. The goal was to develop children physically, emotionally, mentally, socially, and intellectually to become citizens with skills and competence appropriate for the digital world. In terms of producing educational personnel, all countries determined minimum qualifications, academic criteria, and teacher practice experience, including making responsible agencies and training available for meeting required qualifications.

Keywords: Early childhood education management, Citizenship, Digital world, Early childhood development, Growth.

บทนำ

สภาพการณ์ที่เกิดในสังคมโลกนับแต่การเกิดขึ้นของโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประชากรของโลกถูกล้อมรวมกลายเป็นสังคมเดี่ยว กระบวนการนี้เกิดจากแรงของอิทธิพลร่วมทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมวัฒนธรรมและการเมืองจนกลายเป็นโลกไร้พรมแดน รวมถึงปรากฏการณ์ของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคน ทั้งการดำเนินงานในรูปแบบดิจิทัลอันเนื่องจากการเชื่อมต่อข้อมูลสารสนเทศ ทำให้ระบบดิจิทัลมีบทบาทในการดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านการเงิน การสื่อสาร หรือการปฏิบัติงาน การเข้าถึงแหล่งข้อมูล และการเรียนรู้ที่ไม่มีขอบเขตข้อจำกัด ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์เสมือน (virtual relationship) มากยิ่งขึ้น ขอบเขตทางภูมิศาสตร์ไม่สามารถขวางการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้อีกต่อไป เพราะการสื่อสารทำให้เกิดความสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลให้คนในยุคนี้จำเป็นต้องมีทักษะทางภาษาที่มากกว่าคนในยุคที่ผ่านมา ๆ มา

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้พลิกผันสู่สังคมโลกยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งสร้างความท้าทายแก่คนในสังคมทุกช่วงวัย ความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร การประกอบอาชีพ การศึกษา การแสดงพฤติกรรม รวมทั้งการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ทำให้ประชากรต้องมีการปรับตัวในการใช้ชีวิตให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติและมีคุณภาพ และความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมทางการศึกษารวมถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้จึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับในสังคมโลกยุคดิจิทัล เพราะการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาและบ่มเพาะคนให้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น ทั้งทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้ 3R x 7C (วิจารณ์ พานิช, 2558) และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล อาทิ การจัดการตนเอง (self-management) ที่หมายถึงการรู้จักตนเองเพื่อบริหารจัดการและสร้างสมดุลให้ชีวิตของตนเอง การสื่อสาร (communication) ที่รู้เท่าทันสื่อ เทคโนโลยีและสามารถสื่อสารเชิงดิจิทัล การทำงานเป็นทีม (collaboration in teamwork) การฝึกความเป็นผู้นำและสมาชิกที่ดีของกลุ่ม การคิดขั้นสูง (higher order thinking) สามารถจัดระบบการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์และแก้ไขปัญหาได้ และการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (active citizen) คือการปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองของประเทศ พลเมืองโลก และพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบและเคารพความหลากหลาย (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2563)

โดยในการศึกษานี้จะใช้การพิจารณาจากคุณภาพการศึกษาจากเกณฑ์การจัดอันดับในแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีความเป็นสากลคือ เกณฑ์การจัดอันดับประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลกขององค์กร New Jersey Minority Educational Development (NJ MED) เป็นองค์กรด้านการศึกษาที่ไม่แสวงหากำไรของประเทศสหรัฐอเมริกาที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1995 และมีบทบาทในการสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กและร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ในสหรัฐอเมริกาเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาสู่ศตวรรษที่ 21 อีกด้วย (New Jersey Minority

Educational Development, 2020) องค์การ NJ MED ได้ริเริ่มการจัดทำโครงการชื่อว่า World Top 20 Poll project มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 โดยมีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการศึกษาและเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการสืบค้นการศึกษาที่มีคุณภาพจากทั่วโลก ซึ่งเป็นการสำรวจระบบการศึกษาจาก 200 ประเทศทั่วโลกและได้จัดรวบรวมผลการสำรวจเป็นประจำทุกปีภายใต้หัวข้อ “World Best Education Systems” ประกอบกับการสืบค้นและสำรวจการศึกษาของประเทศที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของวงการการศึกษาไทยเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, น. 15) โดยนำเสนอการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย รวมถึงแนวทางการผลิตบุคลากรที่เกี่ยวข้องของ 6 ประเทศคือ กลุ่มประเทศในเอเชียและแปซิฟิก 4 ประเทศคือ ประเทศสิงคโปร์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศอิสราเอล และประเทศนิวซีแลนด์ และกลุ่มประเทศในยุโรป 2 ประเทศคือ ประเทศฟินแลนด์ และประเทศสวีเดน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงความหลากหลายในการจัดรูปแบบการศึกษาในแต่ละภูมิภาคของโลก และเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับสูง โดยจะศึกษาและวิเคราะห์ระบบการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศ ซึ่งครอบคลุมถึงเนื้อหาหลักสูตร แนวคิด จุดมุ่งหมาย ขอบข่ายการเรียนรู้ในหลักสูตร รวมถึงระบบการผลิตครูวิชาชีพเป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นการจัดการศึกษาก่อนภาคบังคับที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นการเริ่มต้นในการบ่มเพาะเด็กให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรู้ มีทักษะความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย (early childhood) หรือเด็กตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 6 ปี ซึ่งอยู่ในวัยที่คุณภาพของชีวิตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญากำลังเริ่มต้นอย่างเต็มที่ (สุภาวดี หาญเมธี, 2561) จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ส่งผลให้การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยจึงมีความสำคัญตามไปด้วย ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ เพราะเด็กในช่วงอายุนี้นี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และเน้นพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพและศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) นอกจากนี้การที่โลกยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสร้างความท้าทายให้กับคนในสังคมทุกช่วงวัย การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยของแต่ละประเทศย่อมสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลง และความพยายามเพื่อพัฒนาเด็กในประเทศของตนให้มีความพร้อมในการเป็นพลเมืองเข้มแข็งทั้งของประเทศและของโลก ด้วยเหตุนี้จึงควรศึกษาและทำความเข้าใจการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยจากประเทศที่ประสบความสำเร็จทางการศึกษาในฐานะเป็นบทเรียนจากต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในประเทศไทย บทความนี้จึงมุ่งเน้นการสืบค้นและอธิบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยด้วยการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล อาทิ รูปแบบและลักษณะแนวทางของหลักสูตรและแนวทางการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับปฐมวัยในต่างประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ ฮ่องกง อิสราเอล นิวซีแลนด์ ฟินแลนด์ และสวีเดน

แนวคิดและทฤษฎี

การสร้างความสำเร็จต่อระบบการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในโลกยุคดิจิทัลของต่างประเทศตามที่กำหนดทั้ง 6 ประเทศข้างต้น การวิจัยในที่นี้จึงทำการศึกษามีแนวคิดที่เกี่ยวข้องคือแนวคิดการศึกษาศตวรรษที่ 21 และแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

1. แนวคิดการศึกษาศตวรรษที่ 21

การก้าวสู่ยุคสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วโดยมีเทคโนโลยีทันสมัยเป็นตัวขับเคลื่อน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้การศึกษาสามารถทำได้โดยไม่จำกัดทั้งด้านเวลาและสถานที่ ลักษณะการเรียนรู้จึงถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับปรากฏการณ์ของโลกยุคใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม Churches (2009) ให้นักเรียนได้เตรียมตัวไปใช้ชีวิตในโลกความเป็นจริงและเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการสอนที่มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และท้าทายเพื่อกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนมีระบบการคิดเชิงวิเคราะห์และวิพากษ์ การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนแต่จะเชื่อมโยงครู นักเรียนและชุมชนเข้าด้วยกัน บทบาทและหน้าที่ของผู้สอนจึงเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศให้เป็นความรู้ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์และปฏิบัติในชีวิตจริง (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, 2554) รวมไปถึงการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลนั้นผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการอ่านและการโต้ตอบในชุมชนออนไลน์ โดยการเรียนการสอนในชั้นเรียนควรสนับสนุนผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สามารถคิดในเชิงลึก เรียนรู้วิธีการอ่านและการสื่อสารในสภาพแวดล้อมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ มีมารยาท และตระหนักถึงความเสมอภาคทางสังคมด้วย (Bucholz, DeHart and Moorman, 2020)

โดยกรอบแนวคิดเชิงมนทัศน์สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Framework for 21st Century Learning) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการศึกษาที่กำหนดทักษะซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนหรือที่เรียกว่าทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) นั้นประกอบด้วย 3R X 7C 7C (วิจารณ์ พานิช, 2558) โดย 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก) Riting (เขียนได้) Rithmetics (คิดเลขเป็น) ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานสำหรับผู้เรียน และ 7C ได้แก่ 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (critical thinking & problem solving) 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (creativity & innovation) 3) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (cross-cultural understanding) 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (collaboration, teamwork & leadership) 5) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (communications, information & media literacy) 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (computing & ICT literacy) และ 7) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (career & learning skills) กล่าวโดยสรุปแล้ว 7C จึงเป็นทักษะที่ประกอบด้วย

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ
นั่นเอง

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นประกอบกับสภาพสังคมศตวรรษที่ 21 ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีความเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็วและมีมิติที่ซับซ้อน อีกทั้งรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ที่เทคโนโลยีเข้ามา มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์มากขึ้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สามารถดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญ เพราะเป็นช่วงวัยที่พร้อมจะเรียนรู้และรับประสบการณ์ใหม่ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาได้เต็มศักยภาพ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่จะส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในศตวรรษที่ 21 นั้น Schrum & Levin (2009) ได้เสนอว่า การจัดการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลนั้นจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับระบบการจัดการเรียนการสอนคือ ทั้งผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหารของโรงเรียนควรมีความรู้และวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุน การเรียนรู้ ที่เรียกว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี (technology leadership) รวมถึงการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นควรประกอบด้วย 1) เนื้อหาวิชาควรเพิ่มเติมความรู้ในลักษณะ สหวิทยาการ (interdisciplinary) ได้แก่ การตระหนักรู้เกี่ยวกับโลก (global awareness) เศรษฐกิจ การเงิน การประกอบธุรกิจ หน้าที่พลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม 2) ทักษะอาชีพและทักษะชีวิต 3) ทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรม 4) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ และการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรมและการทำงาน ร่วมกัน โดยการจัดการศึกษาและการพัฒนาทักษะในลักษณะดังกล่าวจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กปฐมวัย สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงปลอดภัยในโลกยุคดิจิทัล

2. แนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยพบว่ามีลักษณะสำคัญคือ มุ่งเน้น ด้านพัฒนาการของเด็กทั้งพัฒนาการทางร่างกายและพัฒนาการทางสติปัญญา โดยแนวคิดและทฤษฎี ที่นำมาใช้เป็นฐานคิดทางการศึกษาในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้ เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ อีริกสัน (Erik H. Erikson) เป็นทฤษฎีที่อธิบายพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยชรา อีริกสันเชื่อว่าวัยเด็กเป็นรากฐาน ของชีวิต ทฤษฎีนี้จึงเน้นความสำคัญของเด็กปฐมวัยว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเพราะเป็น สิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละช่วงของ อายุเด็กประสบสิ่งที่พึงพอใจตามขั้นพัฒนาการต่าง ๆ ของแต่ละวัยมากเพียงใด พัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่าง มีแบบแผนและเป็นขั้นตอน เด็กควรพัฒนาไปตามธรรมชาติไม่ควรเร่งหรือบังคับ การนำทฤษฎีของอีริกสันไป ประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจึงให้ความสำคัญแก่การพัฒนาบุคลิกภาพ พึงประสงค์ที่ถูกบ่มเพาะมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลเป็นผลจากการเลี้ยงดูและ

การส่งเสริมแต่ละช่วงวัย ในการจัดการเรียนการสอนครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออกทั้งด้านความคิด ด้านสติปัญญา และด้านความสามารถ เช่น การให้อิสระทางความคิดแก่เด็กได้สร้างผลงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความภูมิใจและความมั่นใจในตัวเอง เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองและเรียนรู้จะทำให้เด็กได้รู้จักตนเอง หรือในการอยู่ร่วมกันในสังคมครูควรมีการจัดกิจกรรมกลุ่มแก่เด็กเพื่อให้เด็กฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและเพื่อให้เด็กรู้สึกมีส่วนร่วมในสังคม และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของฌอง เพียเจต์ (Jean Piaget) ได้อธิบายว่าพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม บุคคลจะพยายามปรับความรู้และความคิดเดิมเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่โดยใช้กระบวนการดูดซับ (assimilation) และกระบวนการปรับให้เหมาะสม (accommodation) จึงจะทำให้บุคคลอยู่ในภาวะสมดุลและสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้น การจะพัฒนาการสติปัญญาและความคิดของผู้เรียนนั้นเกิดจากการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความพร้อมของเด็กด้วย เพราะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการเรียนรู้จากบุคคลที่อยู่รอบตัวเด็ก

2.2 ทฤษฎีของกลุ่มที่เน้นการพัฒนาไปตามธรรมชาติ (natural unfoldment) เช่น เฟรเดริค เฟรเอเบล (Friedrich Froebel) ให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาปฐมวัยด้วยว่าเป็นสิ่งจำเป็น (ทิศนา แหมมณี, 2562) วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเฟรเอเบล (Froebelian Model) ซึ่งเป็นการจัดตั้งโรงเรียนในรูปแบบโรงเรียนอนุบาล (kindergarten) มีการฝึกหัดครูอนุบาล และจัดสร้างหลักสูตรอนุบาลและหลักสูตรการศึกษาในระดับปฐมวัย (early childhood education) เพราะเป็นการวางรากฐานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพราะจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551) แนวคิดของเฟรเอเบลเชื่อว่าเด็กในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ ควรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่จากการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้แก่เด็ก โดยการเล่นเป็นกิจกรรมพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้พัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอนุบาลซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กควรจัดให้มีลักษณะเป็นธรรมชาติมากที่สุดเพราะเด็กทุกคนมีความสามารถอยู่ภายในการจัดการศึกษาจึงควรมีลักษณะสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกความสามารถนั้น เช่น การเล่น การร้องเพลง เป็นต้น รวมถึงไปการสร้างเครื่องมือเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ชุดกิจกรรมต่าง ๆ โดยครูมีหน้าที่ในการดึงความสามารถที่อยู่ภายในของเด็กออกมาให้เด็กได้ตระหนักรู้ถึงความสามารถของตนเอง

ส่วนแนวคิดและทฤษฎีการสอนของมอนเตสซอรี (Maria Montessori) พบว่า มีแนวคิดที่สอดคล้องกับของเฟรเอเบลคือ การเน้นการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นธรรมชาติที่สุด แต่มีข้อแตกต่างคือ จะให้ความสำคัญแก่เด็กเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองได้อย่างอิสระจากการเลือกกิจกรรมที่เด็กสนใจ การปล่อยให้เด็กซึมซับการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวด้วยตัวเองจะทำให้เด็กเกิดความอยากรู้ อยากเห็นและแสวงหาความอยากรู้อย่างมีสมาธิ มีวินัยในตัวเองและเกิดพัฒนาการทุก ๆ ด้านในเวลาเดียวกัน (จิระพันธ์ พูลพัฒน์ และคำแก้ว ไกรสรพงษ์, 2543) การจัดการ

ศึกษาปฐมวัยภายใต้แนวคิดของมอนเตสซอรีจะให้ความสำคัญแก่การศึกษาทางด้านสัมผัส (education of the senses) เพราะเป็นรากฐานของพัฒนาการทางสติปัญญา และให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนว่ามีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ในการจัดการศึกษาแก่เด็ก เช่น ความรู้ด้านสุขอนามัย วิธีการดูแลเด็กเล็ก เป็นต้น

2.3 แนวคิดของดิวอี้ (John Dewey) ดิวอี้ให้ความสำคัญแก่การมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระบอบประชาธิปไตย และการให้ความสำคัญแก่เด็กที่ควรมีเสรีภาพในการคิดและการแสดงออก การจัดการเรียนการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมด้วยตนเอง และโรงเรียนควรมุ่งเน้นที่ธรรมชาติของเด็ก โดยเชื่อว่าเด็กควรเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยการลงมือกระทำ (learning by doing) (เยาพา เดชะคุปต์, 2542) หลักสูตรจึงมีความยืดหยุ่นและสัมพันธ์กับเหตุการณ์จริงในชีวิตประจำวันของเด็ก บทบาทของครูจึงเป็นผู้จัดเตรียมประสบการณ์และสภาพแวดล้อมให้แก่เด็กเพื่อสร้างโลกแห่งประสบการณ์ และมีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของเด็กเอง การนำแนวคิดของดิวอี้ไปใช้เพื่อการจัดการศึกษาปฐมวัยจึงควรมีลักษณะสำคัญคือ การเตรียมประสบการณ์ในโรงเรียนอนุบาลหรือสถานรับเลี้ยงเด็กให้เด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสังคม โดยมุ่งเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางและได้ลงมือกระทำในสิ่งที่เด็กสนใจ เพราะกิจกรรมจากที่โรงเรียนจัดให้กับเด็กอย่างต่อเนื่องจะส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และการที่เด็กมีอิสระในการเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานของดำรงชีวิต

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยที่กล่าวมาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในยุคดิจิทัลคือ การให้ความสำคัญและเข้าใจต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา มุ่งให้เกิดอิสรภาพในการเรียนรู้และให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์การลงมือกระทำของเด็ก ให้เด็กรู้จักการสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นและอธิบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลของต่างประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง อิสราเอล นิวซีแลนด์ ฟินแลนด์ และสวีเดน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลของต่างประเทศ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีวิจัยในการดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตกลุ่มตัวอย่างการศึกษาเพื่อสืบค้นรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยในต่างประเทศ โดยใช้การพิจารณาคุณภาพการศึกษาจากเกณฑ์การจัดอันดับจากองค์กรที่น่าเชื่อถือและเป็นสากลคือ องค์กร New Jersey Minority Educational Development (NJ MED) จำนวนทั้งหมด 6 ประเทศคือ กลุ่มประเทศในเอเชียและแปซิฟิก 4 ประเทศคือ ประเทศสิงคโปร์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศอิสราเอล และประเทศนิวซีแลนด์ และกลุ่มประเทศในยุโรป 2 ประเทศคือ ประเทศฟินแลนด์ และประเทศสวีเดน และขอบเขตการศึกษา มีลักษณะการสืบค้นเพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบและอธิบายให้เห็นถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการศึกษา ซึ่งพบว่าการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศมีลักษณะสำคัญคือ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการพื้นฐานด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและบุคลิกภาพเพื่อรองรับการเติบโตของเด็กในโลกยุคดิจิทัลในแต่ละภูมิภาคของโลก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ประมวลผลจากการสำรวจและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น หนังสือทั่วไป หนังสือและบทความภาษาต่างประเทศ เอกสารรายงานและเอกสารประกอบการประชุม ตำราและเอกสารทางวิชาการ บทความวิชาการ และบทความวิจัย รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะกำหนดว่าข้อมูลที่ต้องการศึกษาและวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษาของการวิจัย และกำหนดแหล่งข้อมูลแบบทุติยภูมิโดยพิจารณาจากหลายองค์ประกอบ อาทิ ความเชี่ยวชาญของผู้เขียนตำราและเอกสารทางวิชาการ หรือบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการวิจัยและข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจากการศึกษา การสำรวจ และผ่านการวิเคราะห์มาแล้วว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาการวิจัย มีการศึกษาข้อมูลเชิงสถิติหรือข้อมูลที่เป็นตัวเลขเชิงปริมาณจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ รวมถึงมีการรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งเพื่อการเปรียบเทียบและสอบทาน ทั้งนี้เพื่อนำมาอ้างอิงเป็นข้อค้นพบ (findings) อันจะทำให้ผลงานการวิจัยเกิดความน่าเชื่อถือ (reliability) และความแม่นยำ (validity)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมาทำการวิเคราะห์ในลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) ซึ่งมีขั้นตอนคือ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์แยกส่วนประกอบข้อมูลเพื่อศึกษาระบบการจัดการศึกษาซึ่งครอบคลุมถึงการจัดทำหลักสูตร และการผลิตบุคลากรทางการศึกษาในระดับปฐมวัยของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 ประเทศคือ กลุ่มประเทศในเอเชียและแปซิฟิก 4 ประเทศคือ ประเทศสิงคโปร์ เขตบริหาร

พิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศอิสราเอล และประเทศนิวซีแลนด์ และกลุ่มประเทศในยุโรป 2 ประเทศคือ ประเทศฟินแลนด์ และประเทศสวีเดน 2) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ข้อมูลทั้งหมดตามส่วนประกอบที่กำหนดและภายใต้กรอบแนวคิดการศึกษาศตวรรษที่ 21 และแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยพิจารณาถึงความเหมือนและความแตกต่างและสร้างข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์โดยบรรยายให้เห็นความเชื่อมโยงของข้อมูลตามส่วนประกอบที่กำหนด และนำเสนอในรูปของพรรณานาวิเคราะห์ (analysis description)

ผลการวิจัย

การนำเสนอในส่วนของผลการวิจัยจะเป็นการฉายภาพให้เห็นถึงผลของการศึกษาและวิเคราะห์การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยทั้งรูปแบบและลักษณะแนวทางของหลักสูตร รวมถึงแนวทางการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับปฐมวัยในแต่ละประเทศที่อยู่ในขอบเขตการศึกษา โดยจำแนกออกเป็นสองกลุ่มคือ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของประเทศในทวีปเอเชียและแปซิฟิกคือ สิงคโปร์ ฮ่องกง อิสราเอล และนิวซีแลนด์ และการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในยุโรปคือ ฟินแลนด์ และสวีเดน เพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยที่จะเป็นการข้อค้นพบและการอธิบายถึงลักษณะการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลในลำดับต่อไป

1. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของประเทศในทวีปเอเชียและแปซิฟิก

1.1 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศสิงคโปร์

จากประวัติศาสตร์การเป็นอาณานิคมและศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในภูมิภาคทำให้ประเทศสิงคโปร์ประกอบด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติ จากข้อมูลของรัฐบาลสิงคโปร์ระบุว่าปี พ.ศ. 2562 ประชากรสิงคโปร์ประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติคือ เชื้อสายจีน 76% เชื้อสายมาเลย์ 15% เชื้อสายอินเดีย 7.5% และอื่น ๆ 1.5% (Singapore Government, 2021) ความเป็นพหุสังคมและพหุวัฒนธรรมของประเทศสิงคโปร์ทำให้มีการดำเนินนโยบายด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนต่างเชื้อชาติ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2558) จากวิสัยทัศน์ทางการศึกษาแห่งชาติที่ประกาศใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 พบว่า ได้มีการตั้งเป้าหมายของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยคือเพื่อให้เด็กที่มาจากทุกเชื้อชาติให้เข้าใจและตระหนักถึงความเป็นคนสิงคโปร์ การศึกษาระดับปฐมวัยจึงมีความยืดหยุ่นตามความสนใจ ความสามารถและความถนัดของผู้เรียนเพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ เป้าหมายของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยจึงเพื่อให้เด็กที่มาจากทุกเชื้อชาติได้ตระหนักรู้ถึง “ความเป็นคนสิงคโปร์” ผ่านการจัดหลักสูตรที่เน้นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กที่มาจากหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมได้เรียนรู้และได้ฝึกปฏิบัติความมีระเบียบวินัยในตนเองเบื้องต้นร่วมกัน เช่น กิจกรรมการเล่นเกมน การสื่อสาร การออก

กำลังกายร่วมกัน และจัดให้มีการเรียนภาษาอังกฤษและภาษาที่พูดมาแต่กำเนิด (mother tongue language) ได้แก่ ภาษาจีนกลาง มาเลย์ และทมิฬ (Ministry of Education, Singapore, 2013).

สถานศึกษาเด็กปฐมวัยประกอบด้วย 1) ศูนย์ดูแลเด็กเล็กรับเด็กอายุตั้งแต่ 2 เดือนถึง 2 ปี โดยศูนย์เด็กเล็กอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสังคมและพัฒนาครอบครัว 2) โรงเรียนอนุบาล รับเด็กอายุ 3-6 ปี อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ โดยหลักสูตรปฐมวัยพัฒนาโดยกระทรวงศึกษาธิการ เรียกว่า Nurturing Early Learners (NEL) ซึ่งมีหลักการของหลักสูตรคือ 1) ส่งเสริมการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็กแบบองค์รวม ที่มุ่งพัฒนาทักษะทุกด้านให้แก่ผู้เรียน 2) การเรียนรู้แบบบูรณาการโดยไม่แบ่งแยกเนื้อหาวิชา 3) การเรียนรู้จากการลงมือกระทำ 4) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน 5) การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 6) การเรียนรู้จากการเล่น และมีสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร 6 ด้าน คือ 1) ด้านความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านภาษาและการรู้หนังสือ 4) ด้านพัฒนาการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว 5) ด้านการคณิตศาสตร์และการคำนวณ 6) ด้านพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีหลักการที่เรียกว่า iTech ได้แก่ การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยรวม ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย การให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการสัมผัสและการกระทำในสภาพจริง การให้เด็กสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์เดิม และการพัฒนาแบบองค์รวม ส่วนกรอบการประกันคุณภาพสำหรับการศึกษাপฐมวัย เรียกว่า Singapore Pre-school Accreditation Framework (SPARK) แบ่งเป็น 7 ด้าน คือ 1) ความเป็นผู้นำ 2) แผนและการบริหารจัดการ 3) การจัดการบุคคล 4) แหล่งทรัพยากร 5) หลักสูตร 6) การสอน 7) สุขภาพ สุขอนามัย และความปลอดภัย (Ministry of Education, Singapore, 2013)

กระทรวงศึกษาธิการมีการตั้งหน่วยงานเพื่อกำหนดระเบียบพัฒนางานวิชาชีพและความก้าวหน้าของครูปฐมวัยและกำกับดูแลการศึกษাপฐมวัยโดยเฉพาะ เรียกว่า Early Childhood Development Agency (ECDA) และมีการจัดตั้งสถาบันระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยเรียกว่า National Institute of Early Childhood Development (NIEC) โดยครูปฐมวัยต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านปฐมวัย (Tan, 2017) และผู้ช่วยครู (para-educators) และผู้ช่วยนักวิชาชีพดูแลเด็ก (para-educarer) จะต้องผ่านการอบรมในหลักสูตรพื้นฐานด้านการศึกษาและดูแลเด็กปฐมวัย และได้รับประกาศนียบัตรการศึกษาและดูแลเด็กปฐมวัย (Certification in Early Childhood Care and Education) นอกจากนี้รัฐบาลส่งเสริมให้ครูปฐมวัยเข้าอบรมเพื่อเรียนรู้ภาษาแม่ทั้งสามภาษา ได้แก่ ภาษาจีนกลาง มาเลย์ และทมิฬ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ครูปฐมวัยมีทักษะในการพูดภาษาแม่และมีความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และเพื่ออบรมให้ครูปฐมวัยมีทักษะในการสอนภาษาและดูแลเด็กให้มีความสนใจใฝ่รู้ตลอดชีวิตในการเรียนรู้ภาษาแม่

1.2 การจัดการศึกษাপฐมวัยในเขตบริหารพิเศษฮ่องกง

การที่ฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษมายาวนาน อังกฤษจึงได้วางพื้นฐานทางการศึกษาแบบตะวันตกให้แก่ฮ่องกง จนเมื่อฮ่องกงกลับคืนสู่การปกครองของประเทศจีนและมีสถานะเป็น

เขตบริหารพิเศษฮ่องกงจึงจัดการปฏิรูปการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ภายใต้แนวคิดการหลอมรวมปรัชญาตะวันออกและตะวันตก (east meets west) โดยหลักสูตรการศึกษาของฮ่องกงนำแก่นปรัชญาการศึกษาทางตะวันออกของขงจื๊อที่ให้ความสำคัญแก่คุณค่าของชีวิต ผสมผสานกับปรัชญาการศึกษาทางตะวันตกของอริสโตเติลที่ให้ความสำคัญแก่วิธีการแสวงหาความรู้ผ่านการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์และวิพากษ์ ส่งผลให้ปรัชญาของหลักสูตรการศึกษาของฮ่องกงที่เด็กทุกคนจะได้รับการพัฒนาแบบรอบด้านและได้รับการศึกษาตลอดชีวิต ตามความสามารถ ความสนใจและตามค่านิยมที่หลากหลาย โดยการเรียนการสอนในฮ่องกงจะใช้ทั้งภาษาจีนและภาษาอังกฤษร่วมกันเพื่อให้เด็กนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้แบบสองภาษา

หน่วยงานรับผิดชอบด้านการศึกษาปฐมวัยคือ สำนักงานการศึกษาแห่งฮ่องกง (Hong Kong Education Bureau) โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระดับคือ ศูนย์เด็กเล็กหรือเนิสเซอร์ รับเด็กอายุระหว่าง 2-3 ปี และระดับอนุบาล รับเด็กอายุระหว่าง 4-6 ปี หลักสูตรระดับปฐมวัยจะมุ่งเน้นในเรื่องการวางพื้นฐานการเรียนรู้แก่เด็กในรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองของเด็กภายใต้หลักการ “เด็กเป็นศูนย์กลาง” (child-centeredness) ผ่านการจัดเนื้อหาการเรียนรู้และกิจกรรมเชิงปฏิบัติบนแนวคิดการพัฒนาเด็กแบบพหุปัญญาและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ประสบสัมผัส และการค้นหาความรู้ตามความสนใจ ความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นหลัก กรอบหลักสูตรเน้นการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน (holistic development) และอย่างสมดุลใน 4 ด้านคือ การพัฒนาร่างกาย การพัฒนาทางปัญญาและภาษา การพัฒนาทางด้านอารมณ์และสังคม และการพัฒนาทางสุนทรียศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังลักษณะนิสัยการเรียนรู้ที่ดี และมีเจตคติเชิงบวกในการดำรงชีวิต เช่น ความรับผิดชอบ การเคารพผู้อื่น มีสมดุลทางจริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีสำนึกในเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นต้น (Wong & Rao, 2015)

ส่วนหลักสูตรการผลิตครูระดับปริญญาตรีเป็นหลักสูตร 5 ปี นักศึกษาครูจะต้องเรียนทั้งศาสตร์การสอน (pedagogy) โดยเนื้อหาวิชาเรียนจะเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวศึกษา การดูแลและเลี้ยงดูเด็กเล็ก จริยธรรมความเป็นครู และประเด็นเกี่ยวกับโลกร่วมสมัย การเรียนจะเน้นการฝึกทักษะการคิด การแก้ไขปัญหา และการสื่อสาร และการฝึกสอน (field experience) ในโรงเรียนที่จะเริ่มฝึกสอนตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 สำหรับคุณสมบัติของครูปฐมวัยจะต้องมีการศึกษาขั้นต่ำระดับปริญญาตรี และผ่านการฝึกอบรมครูระดับปฐมวัยจากหน่วยงานของรัฐ คือ Qualified Assistant Kindergarten Teacher (QAKT) และสอบผ่านวิชาหลัก 5 วิชารวมถึงวิชาภาษาจีนและวิชาภาษาอังกฤษจากหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจากภาครัฐ และได้รับประกาศนียบัตรครูเท่านั้นจึงจะสามารถสอนหนังสือในโรงเรียนอนุบาลของฮ่องกงได้ (Education Bureau, 2020)

1.3 การจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศนิวซีแลนด์

แต่เดิมประเทศนิวซีแลนด์เป็นถิ่นที่อาศัยของชาวเมารี จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 19 นิวซีแลนด์กลายเป็นอาณานิคมของอังกฤษ สังคมประกอบด้วยผู้คนที่หลากหลายเชื้อชาติจากข้อมูลประชากรของนิวซีแลนด์พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นคนผิวขาว 70.2% รองลงมาคือ ชาวเมารี 16.5% คนเชื้อสายเอเชีย 15% และชนกลุ่มน้อยเชื้อสายชาวเกาะแปซิฟิกใต้ 8.1% (Stat NZ, 2018) โดยการจัดการศึกษาระดับ

ปฐมวัยในนิวซีแลนด์เน้นที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยผู้เรียนแต่ละคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองตามวิธีการเรียนรู้ของตนเอง และเน้นการสร้างพื้นฐานการใช้ชีวิตเพื่อประสบความสำเร็จ (the lifelong foundation of success)

การจัดการศึกษาปฐมวัยของนิวซีแลนด์เป็นการดูแลเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี หน่วยงานรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยคือ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการจัดการศึกษาเป็นหลายรูปแบบ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาและดูแลเด็ก (education and care centers) โรงเรียนอนุบาล (kindergarten) บริการการศึกษาและดูแลในครอบครัว (home-based education and care service) ศูนย์เด็กเล่น (playcenter) และกลุ่มการเล่น (play groups) ประเทศนิวซีแลนด์จัดทำหลักสูตรปฐมวัยเรียกว่า Te Whariki มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 (Ministry of Education, New Zealand, 2021) โดยมีหลักการสำคัญที่เป็นมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยคือ มุ่งเน้นการเสริมพลัง การพัฒนาแบบองค์รวม การเรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สารการเรียนรู้มี 5 สารคือ 1) การค้นหาคำตอบในเรื่องที่อยากรู้ 2) การสื่อสาร 3) การเป็นอยู่ที่ดี 4) การบำเพ็ญประโยชน์ 5) การมีส่วนร่วมและเป็นสมาชิกกลุ่ม การศึกษาระดับปฐมวัยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและอารมณ์ รู้จักตนเองและการสัมพันธ์กับครอบครัวและคนอื่น เรียนรู้ความเท่าเทียมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น พัฒนาด้านภาษาและการสื่อสาร นอกจากนี้ในหลักสูตรยังเน้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเล่นและการสำรวจสิ่งรอบตัว (play-based approach) เพื่อฝึกทักษะการเล่นกับผู้อื่นและมีการกำหนดกิจกรรมการเล่นแบบกลุ่มจำนวน 23 กิจกรรม เช่น งานไม้ ดินเหนียว ดนตรี แปะกระดาษชิ้นเล็กให้เป็นรูปภาพ ทำอาหาร เล่นทราย ทักษะการเล่นน้ำ เป็นต้น การประเมินผลการเรียนรู้จะใช้วิธีการสังเกต และการรวบรวมผลการเรียนรู้ของเด็กและจัดทำเป็นรูปเล่ม ส่วนการประกันคุณภาพการศึกษาถูกจัดทำขึ้นโดยหน่วยงาน Education Review Office (ERO) ที่จะพิจารณาจากตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ 5 สาร และตัวชี้วัดด้านกระบวนการ คือ ด้านผู้เรียนและการเรียนรู้

การผลิตครูปฐมวัยในนิวซีแลนด์ มีหลักสูตรระดับปริญญาตรีด้านการเรียนการสอนระดับปฐมวัย (early childhood teacher education) กำหนดเรียน 3 ปี โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชาคือ กลุ่มรายวิชาหลักสูตรปฐมวัย กลุ่มรายวิชาเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน และกลุ่มรายวิชาการศึกษาทางวิชาชีพและการฝึกปฏิบัติการในชั้นเรียนกับครูที่มีประสบการณ์ทุกปี ๆ ละ 8-10 สัปดาห์ (จิตติมา วรณศรี, 2553) เมื่อเรียนจบจะต้องสอบการประเมินคุณสมบัติการเป็นครูจากหน่วยงานของรัฐเพื่อได้ใบรับรองหรือใบประกอบวิชาชีพ และต้องได้รับใบรับรองประวัติจากหน่วยงานตำรวจก่อน แล้วจึงจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นครูจากสภาการสอน (Teaching Council)

1.4 การจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศอิสราเอล

รัฐอิสราเอลเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกกลาง เป็นรัฐที่มีชาวยิวเป็นประชากรส่วนใหญ่ และมีภาษาฮิบรูเป็นภาษาราชการ อิสราเอลเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญแก่การศึกษาและความรู้ในระดับสูง

และเน้นความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนประเทศ เห็นได้จากอิสราเอลมีประชากรที่มีการศึกษาถึงระบบอุดมศึกษาถึง 60% และมีอัตราการเข้าเรียนระดับปฐมวัยของเด็กอายุ 3-5 ปีในอัตราเกือบ 100% ขณะที่อัตราการเข้าเรียนของเด็กอายุ 2 ปีก็มีอัตราเพิ่มขึ้นถึง 47% ด้วยเช่นกัน (OECD, 2019) การศึกษาปฐมวัยในอิสราเอลมี 3 รูปแบบคือ 1) ศูนย์เด็กเล็ก (Day Care Centers) รับเด็กอายุ 3 เดือนถึง 3 ปี จัดขึ้นเพื่อบริการแก่แม่ที่ต้องทำงานนอกบ้าน ภายใต้การดูแลขององค์การอาสาสมัครของสตรีและกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม 2) สถานรับเลี้ยงเด็ก (Nursery School) รับเด็กอายุ 3-5 ปี ภายใต้การดูแลของสภาเทศบาล 3) โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) รับเด็กอายุ 5-6 ปี โดยการศึกษาชั้นอนุบาลเป็นการศึกษาภาคบังคับและไม่มีค่าใช้จ่าย ภายใต้การดูแลของสภาเทศบาล

การจัดการศึกษาปฐมวัยของอิสราเอลมาจากพื้นฐานแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้าง (construction) ที่มาจากภายในตัว (within) การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นได้ทุกที่และตลอดเวลาจากทั้งประสบการณ์ตรงในชีวิตประจำวันและประสบการณ์ทางอ้อมจากครอบครัวและครู อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่เด็กปฐมวัยไม่สามารถมุ่งสมาธิ (concentrate) ได้นาน ๆ การจัดการเรียนรู้จึงควรคำนึงถึงโครงสร้างการเรียนรู้ ระยะเวลาและสถานที่เรียน รวมถึงรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายคือ การเล่นเสรี กิจกรรมการแสดงออก กิจกรรมการสัมผัสโดยตรงกับวัสดุต่าง ๆ กิจกรรมการสอนโดยตรง และการเรียนรู้แบบแนะนำ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาด้านร่างกายและกล้ามเนื้อ ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญาและทักษะในการดำเนินชีวิต ประสบการณ์ทางสังคม และกระบวนการในการค้นหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย (ศศิพันธุ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน, นงเยาว์ นุชนารถ, กรณิศ ทองสอาด, ชนม์ทิศา ยาแก้ว, นิศารัตน์ อัสระมโนรส, และ ชนิศรา ใจชัยภูมิ, 2553) นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เน้นด้านศาสนาฮีบรู เช่น การสวดมนต์ การเรียนคัมภีร์ทางศาสนาและกฎหมายของชาวยิว หลักสูตรปฐมวัยจะเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านแบบองค์รวม (holistic development) คือ ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม มีลักษณะยืดหยุ่นคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก การศึกษาปฐมวัยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมเด็กให้สามารถพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทัศนคติทางบวกต่อตนเองและผู้อื่น และพัฒนาเด็กให้มีทักษะการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ และเป็นพลเมืองดีโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมของประเทศ การจัดการเรียนรู้นับฐานของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centric) ร่วมกับครอบครัวและชุมชน ส่วนครูเป็นเพียงผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็ก (Ministry of Foreign Affair, Israel, 2021)

การผลิตบุคลากรครูปฐมวัยในประเทศอิสราเอลอยู่ภายใต้การจัดการกระทรวงศึกษาธิการ โดยครูอนุบาลทุกคนต้องเข้าฝึกอบรมในสถาบันฝึกหัดครูซึ่งมีอยู่ 25 แห่งทั่วประเทศ (ข้อมูลปี พ.ศ. 2562) ใช้เวลาอบรม 3 ปี และต่อเนืองอีก 1 ปี จะได้ปริญญาตรีหลักสูตรเป็นวิชาทั่วไป และวิชาการศึกษาปฐมวัย โดยในระยะเวลา 4 ปีที่ฝึกอบรมนี้ต้องไปฝึกงานในโรงเรียนอนุบาลอย่างน้อย 2 วันต่อสัปดาห์ โดยเนื้อหาวิชาที่เรียนสามารถเลือกเรียนเกี่ยวกับเด็กเล็ก 0-5 ปี หรือเด็กอายุ 3-8 ปีก็ได้ รวมถึงต้องเรียนเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับเด็กที่ต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษด้วย และเมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้วจะได้รับใบรับรองครูอาวูโส (The Teudat Horaha Bachir) จึงจะถือมีคุณสมบัติเหมาะสมและสามารถสมัครงานเป็นครูในประเทศ

อิสราเอลได้ โดยการฝึกอบรมครูนี้จะเทียบเท่าหลักสูตรด้านการศึกษา 3 ปีของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา (Schumacher, 2008)

2. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของประเทศในยุโรป

2.1 การจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์ตั้งอยู่ทางเหนือของทวีปยุโรป เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพด้านการศึกษามากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก โดยมีปรัชญาทางการศึกษาประการหนึ่งของฟินแลนด์คือ การศึกษาที่ดีควรเริ่มต้นตั้งแต่อายุน้อยที่สุด และมีแนวคิดพื้นฐานคือสถานที่ดูแลเด็กเล็กได้ดีที่สุดคือที่บ้านและในครอบครัว รัฐบาลจึงเปิดโอกาสให้ลาคลอดได้ 3 ปี การศึกษาปฐมวัยในประเทศฟินแลนด์จึงมีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมเด็กเข้าสู่การศึกษาภาคบังคับ ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้จึงเป็นการพัฒนาคุณลักษณะและทัศนคติเชิงบวกต่อตนเองและผู้อื่นและเน้นการจัดกิจกรรมการเล่นผสมกับการเรียนรู้ การประเมินผลจึงมีเน้นที่พัฒนาการทางสังคมของเด็ก และการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ เป้าหมายของการศึกษาปฐมวัยคือเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางมนุษยธรรม คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม และการฝึกทักษะชีวิต เช่น การอ่าน เขียน คำนวณ กระบวนการจัดการเรียนการสอนจะเป็นการสร้างสมดุลระหว่างความเป็นวิชาการกับการทำกิจกรรมผ่านการเล่นเพื่อกระตุ้นการสร้างกระบวนการคิด ไม่เน้นการแข่งขัน แต่เน้นการร่วมมือกันในการเรียนรู้

การศึกษาปฐมวัยของฟินแลนด์อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงกิจการสังคมและสาธารณสุข (Ministry of Social Affairs and Health) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปีแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับการดูแลและให้การศึกษา (early childhood education and care) สำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ระดับนี้มุ่งเน้นการดูแลเด็กด้านสุขอนามัยและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และแบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบศูนย์รับเลี้ยงเด็กที่รับฝากเด็กจากผู้ปกครอง และแบบผู้ปกครองจัดการศึกษาและดูแลเด็กเองที่บ้าน (home school) 2) ระดับก่อนประถมศึกษา (pre-primary education) รับเด็กอายุ 6 ปี เพื่อเตรียมการศึกษาแก่เด็กเป็นเวลา 1 ปีก่อนที่จะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระดับนี้ถือเป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กปฐมวัยทุกคนซึ่งรัฐบาลสนับสนุนจึงไม่มีค่าใช้จ่าย แนวคิดหลักของการจัดการหลักสูตรปฐมวัยของฟินแลนด์มี 6 ข้อคือ คุณค่าที่แท้จริงของวัยเด็ก (intrinsic value of childhood) การเจริญเติบโตเป็นมนุษย์ (growth as a human being) สิทธิของเด็ก (rights of the child) ความเสมอภาค ความเท่าเทียมและความหลากหลาย (equity, equality, and diversity) ความหลากหลายของครอบครัว (diversity of families) และสุขภาพและวิถีชีวิตที่ยั่งยืน (healthy and sustainable way of living) (Finnish National Agency for Education, 2021) นอกจากนี้ประเทศฟินแลนด์มีการจัดการศึกษาแบบองค์รวม (holistic education) โดยการใช้การเล่นเป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการเรียนรู้ของเด็กผ่านการจัดสภาพแวดล้อมที่สร้างปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและกระตุ้นให้เกิดจินตนาการ สร้างพื้นที่การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของเด็ก และเน้น

การให้การศึกษาควบคู่ไปกับการดูแลเด็ก (early childhood education and care) (สุริยา ช้องเสนาะ, 2561)

หลักสูตรวิชาชีพครูปฐมวัยของฟินแลนด์อยู่ในคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยภายใต้การกำกับดูแลของกรมการศึกษาครู (department of teacher education) โดยนักศึกษาครูปฐมวัยจะต้องเรียนการสอนทั้งศาสตร์การสอน (pedagogy) และการฝึกสอน (teaching practice) ในโรงเรียนอนุบาล ซึ่งระยะเวลาการฝึกสอนขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละมหาวิทยาลัย หลักสูตรการเรียนจะใช้เวลา 3 ปี (European Commission, 2021a) และกำหนดสมรรถนะหลักของครูคือ ความมั่นใจในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางปัญญา ทักษะการปฏิสัมพันธ์ และความสามารถในการออกแบบการสอน

2.2 การจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศสวีเดน

ประเทศสวีเดนเป็นประเทศในกลุ่มนอร์ดิกบนคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญและประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ประเทศสวีเดนจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้กับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี โดยแบ่งการจัดการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) สถานเลี้ยงเด็กหรือเนิสเซอร์ รับดูแลเด็กแรกเกิดถึง 5 ปีเพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน การเรียนรู้จะเน้นการดูแลสุขภาพและสุขอนามัยของเด็กเป็นสำคัญ 2) โรงเรียนอนุบาล รับเด็กอายุ 6 ปี เพื่อเตรียมการเรียนรู้ก่อนเข้าสู่การศึกษาภาคบังคับเมื่ออายุครบ 7 ปีในชั้นประถมปีที่ 1 จุดประสงค์ของการจัดการศึกษาปฐมวัยคือเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กควบคู่ไปกับการเลี้ยงดูของครอบครัว จะเน้นการพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย สติปัญญา คุณลักษณะ ทักษะที่ดี และการสื่อสารมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น วิชาที่ใช้สอนเด็ก เช่น ทักษะการช่วยเหลือตนเอง กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อ เรียนรู้การเคารพกฎระเบียบและข้อห้ามต่าง ๆ เป็นต้น

การจัดการหลักสูตรปฐมวัยของสวีเดนจะเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ และการสร้างการเรียนรู้ผ่านการค้นพบด้วยตนเองของเด็ก (discovery method) เด็กจึงมีอิสระในการเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจ และเลือกเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการสัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจากการทำงานร่วมกัน รวมถึงการเรียนรู้ผ่านการเล่น เพราะการเล่นมีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ลักษณะนี้จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาตนเองแบบองค์รวม โดยการจัดการศึกษาจะคำนึงถึงการส่งเสริมให้เด็กเข้าใจคุณค่าและบรรทัดฐานทางสังคม ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก เด็กคือศูนย์กลางการเรียนรู้ กิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ (สมสุตา มัชฌมจันทร์, 2560)

สำหรับหลักสูตรวิชาชีพครูปฐมวัยจะดำเนินการในมหาวิทยาลัยแบบหลักสูตรระดับปริญญาตรี ใช้เวลา 3.5 ปี การเรียนการสอนในหลักสูตรวิชาชีพครูนี้จะมุ่งการฝึกทักษะของนักศึกษาครูปฐมวัยในเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของทักษะด้านการอ่านและการเขียน รวมถึงความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับคณิตศาสตร์สำหรับเด็กเล็ก ส่วนการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กจะได้รับการอบรมจากศูนย์สันทนาการ (leisure-times centres) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตรพิเศษใช้เวลาประมาณ 2 ปี โดยสมรรถนะหลักที่นักศึกษาครูจะถูกประเมินคือ

ความสามารถในการสอนตามวิชาหรือสาขาที่เรียน ความสามารถในการวิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทศนคติความหลากหลายทางเพศในการสอนระหว่างการทำหน้าที่สอนเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะครูปฐมวัยจะต้องมีความรู้อย่างลึกซึ้งในทักษะการอ่าน การเขียน และมีทักษะพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ (European Commission, 2021b)

การอภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของการอภิปรายผลการวิจัยจะเป็นการนำเสนอข้อค้นพบและการอธิบายถึงลักษณะการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลในกลุ่มประเทศที่ได้ทำการศึกษาวิจัย กล่าวคือจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อความเป็นพลเมืองในโลกยุคดิจิทัลของต่างประเทศคือ สิงคโปร์ ฮอลแลนด์ อิสราเอล นิวซีแลนด์ ฟินแลนด์ และสวีเดน พบว่า แต่ละประเทศมุ่งจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการเตรียมการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทางด้านร่างกายและสติปัญญาของเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยในการเป็นพลเมืองโลกยุคดิจิทัล ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาพบความเหมือนกันของทุกประเทศคือ การให้ความสำคัญแก่การศึกษาปฐมวัย โดยส่วนใหญ่จะใช้แนวคิดการจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับและพัฒนาการของเด็กที่เริ่มตั้งแต่การปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์และประสาทสัมผัส และแนวคิดเกี่ยวกับการเล่นผ่านการจัดกิจกรรม ประเทศที่มีการฝึกประสบการณ์เด็กจากกิจกรรมการเล่นมากที่สุดถึง 23 กิจกรรมคือ นิวซีแลนด์ โดยทุกประเทศเชื่อว่าเด็กในอายุช่วงปฐมวัยคือ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีจึงมีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นช่วงพัฒนาการทุกด้านของเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพ การพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จึงเป็นการวางพื้นฐานด้านจิตใจ อุนิสัย ทักษะและความสามารถซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคต การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงจำเป็นเพราะจะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการและเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ โดยสถานศึกษาที่ทุกประเทศมีเหมือนกันคือ ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก และโรงเรียนอนุบาล ยกเว้นอิสราเอลที่มี 3 ระดับแบ่งตามอายุและหน่วยงานรับผิดชอบคือ ศูนย์เด็กเล็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก และโรงเรียนอนุบาล บางประเทศมีลักษณะการจัดการศึกษาที่บ้าน เช่น นิวซีแลนด์ ประเทศที่ให้บริการการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ทารกแรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี คือประเทศในกลุ่มยุโรป 2 ประเทศคือฟินแลนด์และสวีเดนภายใต้แนวคิดสถานศึกษาต้องจัดสถานที่ให้คล้ายคลึงกับบ้าน สิงคโปร์เริ่มที่เด็กอายุ 2 เดือน อิสราเอลเริ่มที่เด็กอายุ 3 เดือน และฮอลแลนด์เริ่มรับเด็กอายุ 2 ปี และส่วนใหญ่วัยอนุบาลจะเริ่มเมื่อเด็กอายุ 3-6 ปี ซึ่งยกเว้นประเทศฟินแลนด์และสวีเดนที่เริ่มรับอายุ 6 ปี เพื่อเตรียมการศึกษาเป็นเวลา 1 ปีก่อนจะเข้าสู่ระดับประถมศึกษาชั้นปี 1 (pre-primary education)

2. ผลการวิเคราะห์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย พบว่า สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาศตวรรษที่ 21 ทุกประเทศ คือ

2.1 ด้านปรัชญาและหลักการของหลักสูตร พบว่า เนื้อหาของปรัชญาและหลักการของหลักสูตรที่แต่ละประเทศกำหนดไว้ตรงกันคือเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางสติปัญญา เพื่อเตรียมชีวิตใน

อนาคต และการจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อเด็ก เน้นการจัดหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) ผ่านการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กและใช้ระบบการเรียนรู้แบบเด็กเป็นศูนย์กลาง (child-centeredness) ผ่านการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนมีลักษณะของ active learner รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาเด็ก การสร้างความสัมพันธ์การเรียนรู้โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น กลุ่มประเทศยุโรปคือ ฟินแลนด์และสวีเดนจะเน้นให้เด็กมีอิสระในการเลือกเรียนรู้สิ่งที่สนใจใช้ ส่วนสวีเดนได้เพิ่มกระบวนการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (discovery method) เข้าไปด้วย และฮ่องกงผสมผสานกับกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการพัฒนาแบบพหุปัญญา ในด้านเป้าหมายของหลักสูตรพบว่ากลุ่มประเทศในทวีปเอเชียคือ สิงคโปร์ ฮ่องกง นิวซีแลนด์ และอิสราเอล กำหนดเป้าหมายที่ใกล้เคียงกัน 3 ประเด็นคือ 1) เด็กมีความสามารถในการเชื่อมโยงโลกรอบตัวได้ 2) เด็กสามารถเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม 3) เด็กมีความสามารถทางภาษาและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ ยกเว้นอิสราเอลที่เพิ่มทักษะด้านตัวเลขและพื้นฐานการคำนวณ สำหรับประเด็นที่สิงคโปร์และกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปคือ ฟินแลนด์และสวีเดนกำหนดไว้ในเป้าหมายใกล้เคียงกันคือ เด็กต้องมีความรู้สึกลึกซึ้งและการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน และทำงานร่วมกันโดยไม่เน้นการแข่งขัน โดยฟินแลนด์ได้กำหนดเป้าหมายเพิ่มคือ การคำนึงถึงสิทธิและคุณค่าที่แท้จริงของวัยเด็ก อย่างไรก็ตาม พบว่า หลักสูตรปฐมวัยของสวีเดนไม่ได้กำหนดเป้าหมายและขอบข่ายการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจนเหมือนกับหลักสูตรปฐมวัยของประเทศอื่น ๆ เพียงแต่กำหนดสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เช่น คุณค่าและบรรทัดฐานทางสังคม ความร่วมมือสร้างการเรียนรู้ของเด็กะหว่างบ้านกับสถานศึกษาและชุมชน

2.2 แนวคิดการพัฒนาเด็กทุกด้านแบบองค์รวม (holistic development) ที่ทุกประเทศจะการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถตามศักยภาพตามความถนัดและความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง และให้ความสำคัญกับ “องค์รวมของความเป็นมนุษย์” ให้แก่เด็กครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพหรือคุณลักษณะพึงประสงค์ เช่น ศิลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการเป็นพลเมืองในอนาคต เช่น ฮ่องกงที่ปลูกฝังเจตคติทางจริยธรรม หรืออิสราเอลที่เพิ่มเติมกิจกรรมด้านศาสนา การพัฒนาแบบองค์รวมจึงเป็นกระบวนการพัฒนาเด็กที่จำเป็นเพื่อเตรียมตัวเด็กไปใช้ชีวิตในโลกความเป็นจริง โดยในแต่ละประเทศมีแนวทางเป็นของตนเอง เช่น หลักการจัดการเรียนรู้ iTECH ของสิงคโปร์ที่เน้นการจัดประสบการณ์เรียนรู้และการพัฒนาแบบองค์รวม ขณะที่ฮ่องกงได้เพิ่มเติมความสมดุลของมิติด้านสุนทรียศาสตร์แก่เด็ก นิวซีแลนด์มุ่งเน้นการเสริมพลัง (empowerment) แก่เด็กผสมผสานกับการพัฒนาแบบองค์รวม ส่วนอิสราเอลจะให้ความสำคัญแก่กระบวนการสร้างความรู้ที่มาจากภายในตัว (within) ของเด็ก ส่วนกลุ่มประเทศยุโรปคือ ฟินแลนด์และสวีเดนให้ความสำคัญแก่การพัฒนาแบบองค์รวมจากประสบการณ์ของเด็กผ่านการเล่น ยกเว้นสิงคโปร์และฟินแลนด์ที่มีการจัดการศึกษาแบบองค์รวม (holistic education) ร่วมกับการพัฒนาแบบองค์รวมโดยใช้การเล่นเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็กไปด้วย นอกจากนี้

เมื่อพิจารณาวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้ง 6 ประเทศ พบว่า ใช้วิธีการเดียวกันคือ การจัดการเรียนการสอนผ่านการเล่น (play-based approach) ที่เน้นการเล่นที่มีความหมายต่อการพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

2.3 ด้านทักษะและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 จากการวิเคราะห์ พบว่า ทุกประเทศได้มีการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะและสมรรถนะศตวรรษที่ 21 แก่เด็กเล็กในระดับอนุบาลทั้งที่เป็น hard skills และ soft skills ที่จำเป็นต่อการการใช้ชีวิตในอนาคตคือ การจัดการตนเอง การสื่อสาร การรวมพลังทำงานเป็นทีม กระบวนการคิด และการเป็นพลเมืองเข้มแข็งในแนวทางที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ สิงคโปร์เน้นการสอนให้เด็กเป็นนักคิดและการสอนให้น้อยลงแต่เรียนรู้ให้มากขึ้น และการสร้างคุณลักษณะพึงประสงค์คือ เด็กปฐมวัยตระหนักรู้ถึงความหลากหลายบนฐานของความเป็นพลเมืองสิงคโปร์ที่เป็นเป้าหมายการศึกษาจากแนวนโยบายด้านสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะพหุสังคมและพหุวัฒนธรรมผ่านการเรียนภาษาแม่หรือภาษาที่พูดมาแต่กำเนิดควบคู่ไปกับการเรียนภาษาอังกฤษ ฮองกงซึ่งมีแนวนโยบายหลอมรวมตะวันออกและตะวันตก (east meets west) ที่เป็นผลมาจากประวัติศาสตร์การปกครองจึงมุ่งเน้นเตรียมเด็กปฐมวัยสู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสารบนฐานความรู้เท่าทันสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับระบบการเรียนการสอน นิวซีแลนด์ให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้บนฐานของความหลากหลายและความเท่าเทียมกันของเชื้อชาติ เช่น เน้นกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะความมั่นใจและคิดเชิงบวกต่ออัตลักษณ์ของตนเองของเด็ก อิสราเอลมุ่งเน้นความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงจะจัดกิจกรรมเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการอ่าน การเขียน และพื้นฐานการคำนวณ ส่วนกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปคือฟินแลนด์ การเรียนรู้คือ การร่วมมือกันไม่มีการแข่งขันและการเป็นพลเมืองเข้มแข็ง สวีเดนให้เรียนรู้ความรับผิดชอบและการเคารพผู้อื่น การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายและความเท่าเทียมกัน

3. จากการวิเคราะห์การผลิตครูปฐมวัยของทั้ง 6 ประเทศ พบว่า ทุกประเทศมีการกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำ กำหนดเกณฑ์ทางวิชาการคือต้องมีความรู้ทั้งศาสตร์การสอน (pedagogy) การฝึกประสบการณ์จากการฝึกสอนหรือการปฏิบัติจริงในโรงเรียน (practice teaching) และผ่านการฝึกอบรมทักษะและความรู้ตามที่กำหนด โดยผู้สอนจะต้องจบปริญญาตรีทางการศึกษาหรือประกาศนียบัตรการสอนในระดับปฐมวัย มี 5 ประเทศคือ สิงคโปร์ ฮองกง ฟินแลนด์ และสวีเดน ที่กำหนดคุณลักษณะครูว่าต้องมีสมรรถนะด้านภาษาในระดับสูงจากการสอบที่เป็นมาตรฐานระดับสากล เช่น TOEFL, IELTS, CEFR และ HSK ประเทศที่กำหนดให้ครูปฐมวัยต้องมีความรู้ในศาสตร์ด้านหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ มี 4 ประเทศคือ สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ สวีเดน และอิสราเอล และประเทศที่กำหนดให้ครูปฐมวัยต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการด้านร่างกายและสติปัญญาตามนุษย์มี 2 ประเทศคือ นิวซีแลนด์ และอิสราเอล นอกจากนี้แต่ละประเทศยังมีการกำหนดสมรรถนะและคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น จรรยาบรรณครู ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ บุคลิกภาพ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำและการจัดการ กล่าวโดยสรุปคือ กระบวนการผลิตครูปฐมวัยของทั้งหกประเทศต่างผลิตและจัดการฝึกอบรมบุคลากรโดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตบุคลากรทางการ

ศึกษาที่มีความรู้และมีทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ครูสามารถทำหน้าที่บ่มเพาะเด็กเล็กในระดับปฐมวัยเพื่อก้าวสู่การเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การจัดการศึกษาปฐมวัยของต่างประเทศทั้งหกประเทศคือ สิงคโปร์ ฮองกง อิสราเอล นิวซีแลนด์ ฟินแลนด์ และสวีเดน มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานของบริบทของแต่ละประเทศ โดยแต่ละประเทศมีการจัดการศึกษาภายใต้แนวคิดปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องและมีแนวทางคล้ายกันคือ เน้นการเรียนรู้แบบเด็กเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ผ่านแนวทางแบบองค์รวม แบบลงมือกระทำหรือปฏิบัติ เพื่อสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง (active learning) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงเด็กกับครอบครัวและโลกภายนอก การเรียนรู้ผ่านการเล่น และมุ่งให้เด็กเกิดอิสรภาพในการเรียนรู้และความเป็นพหุปัญญาของเด็กที่มีลักษณะเฉพาะเป็นรายบุคคล โดยมีเป้าหมายเพื่อการวางรากฐานในการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองที่มีทักษะและสมรรถนะที่เหมาะสมต่อโลกยุคดิจิทัล ส่วนการผลิตครูปฐมวัยนั้นพบว่าในทุกประเทศได้กำหนดคุณวุฒิขั้นต่ำ กำหนดเกณฑ์ทางวิชาการ และต้องมีประสบการณ์ในการฝึกสอน รวมไปถึงมีหน่วยงานรับผิดชอบและจัดการฝึกอบรมให้มีคุณสมบัติตามกำหนด

เนื่องจากการวิจัยในที่นี่เป็นการศึกษาเบื้องต้น ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการศึกษาและวิจัยแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา ในประเด็นพัฒนาการของเด็ก หรือการสร้างการเรียนรู้และกระบวนการคิดแก่เด็ก เช่น การคิดแบบ 3C คือ การคิดแบบมีวิจารณญาณ (critical) แบบสร้างสรรค์ (creative) และแบบห่วงใย (caring) รวมถึงการฝึกทักษะและสมรรถนะของเด็กเพื่อรองรับความเป็นพลเมืองโลกและพลเมืองดิจิทัลเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (area-based education) ในประเทศไทย และควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการผลิตและการบริหารครู ผู้ดูแลเด็กและครูผู้ช่วยในระดับปฐมวัย และรวมถึงบุคลากรครูในการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณสมบัติทางวิชาการและคุณลักษณะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการทำหน้าที่บ่มเพาะและพัฒนาเด็กให้มีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง/References

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: เบิร์น-เบส บุ๊ค.
- จิตติมา วรณศรี. (2553). การศึกษาดูงานด้านการพัฒนาครูในนิวซีแลนด์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 12(2), 195-200.
- จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดมอนเตสซอรี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- ทิตนา แคมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอพี กราฟฟิกส์ ดีไซน์.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : โอเพ่นเวิลด์ส.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World). *คุรุสภาวิทยาทารย*. 1(1), 8-18.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง*, กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัลมาจล.
- ศศิพันธุ์ เปียนเปี่ยมสิน, นงเยาว์ นุชนารถ, กรณิศ ทองสอาด, ชนม์ทิดา ยาแก้ว, นิศารัตน์ อิศระมนโรส, และ ชนิสรา ใจชัยภูมิ. (2553). *เอกสารประกอบการสอน กระบวนวิชา การศึกษาปฐมวัย Early children education*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2558). *กฎหมายของประเทศสิงคโปร์และข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคงของประเทศสิงคโปร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สมสุตา มัธยมจันทร์. (2560). *เอกสารประกอบการสอน การจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2564 จาก <https://word5148.files.wordpress.com/2018/10/21223-4.pdf>.
- สุภาวดี หาญเมธี. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Function สำหรับครูปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไทย.
- สุริยา ช้องเสนาะ. (2561). *ฟินแลนด์กับความสำเร็จด้านการศึกษา*. เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.parliament.go.th/library>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปีการศึกษา 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *รายงานผลการศึกษาก้าวพัฒนามาตรฐานการศึกษาของต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- Bucholz, B.A., DeHart, J. and Moorman, G. (2020). Digital Citizenship During a Global Pandemic: Moving Beyond Digital Literacy. *U.S. National Institutes of Health's National Library of Medicine*. 64(1), 11–17. Retrieved June 1, 2021, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7405058/>.
- Churches, A. (2009). *Bloom's Digital Taxonomy*. Retrieved May 28, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/228381038_Bloom's_Digital_Taxonomy.

- Education Bureau. (2020). *Overview of Kindergarten Education in Hong Kong*. Retrieved July 20, 2021, from <https://www.edb.gov.hk>.
- European Commission. (2021a). *Initial Education for Teachers Working in Early Childhood and School Education in Finland*. Retrieved July 15, 2021, from <https://eacea.ec.europa.eu/>.
- European Commission. (2021b). *Initial Education for Teachers Working in Early Childhood and School Education in Sweden*. Retrieved July 15, 2021, from <https://eacea.ec.europa.eu/>.
- Finnish National Agency for Education. (2021). *National Core Curriculum for ECEC in a Nutshell*. Retrieved July 25, 2021, from <https://www.oph.fi>.
- Ministry of Foreign Affairs, Israel. (2021). *Education: Preschool Education*. Retrieved July 20, 2021, from <https://mfa.gov.il>.
- Ministry of Education, New Zealand. (2021). *Te Whariki: Information and resources about Te Whariki, the curriculum for early learning*. Retrieved July 20, 2021, from <https://www.education.govt.nz>.
- Ministry of Education, Singapore. (2013). *Enhancing the quality of early childhood curriculum in Singapore*. Retrieved July 25, 2021, from www.oecd.org/edu/school/Item%206b%20-%20Singapore%20PDF.pdf.
- New Jersey Minority Educational Development. (2020). *World Best Education Systems*. Retrieved January 12, 2020, from <https://worldtop20.org>.
- OECD. (2019). *Education at a Glance*. Retrieved July 15, 2021, from http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_ISR.pdf.
- Schrum, L & Ta Levin, B.B, (2009). *Leading 21st Century Schools: Harnessing Technology for Engagement and Achievement*. California: Corwin.
- Schumacher, T. (2008). *The Education System of Israel*. Retrieved July 18, 2021, from https://www.nationalexamination.com/study_abroad_info/00000036_Study_in_Israel.pdf.
- Singapore Government. (2021). *Singapore Residents by Age Group, Ethnic Group and Gender, End June, Annual*. Retrieved July 25, 2021, from <https://data.gov.sg>.
- Stat NZ. (2018). *2018 Census population and dwelling counts*. Retrieved July 20, 2021, from www.stats.govt.nz.

Tan, C.T. (2017). Enhancing the quality of kindergarten education in Singapore: policies and strategies in the 21st century. *International Journal of Child Care and Education Policy*. 11(7), 1-22.

Wong, J.M.S. & Rao, N. (2015). The evolution of early childhood education policy in Hong Kong. *International Journal of Child Care and Education Policy*. 9(3) Retrieved July 20, 2021, from <https://ijccep.springeropen.com/articles/10.1007/s40723-015-0006-y>.

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ตอนที่ 3)

Laws on Protection of Personal Information and Human Resource Management (Part III)

สีหนาท ประยูรรัตน์

Seehanat Prayoonrat

อดีตเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

Former Secretary-General, Anti-Money Laundering Office

E-mail : seehanat@gmail.com

Date Received : 03 November 2021 Date Revised : 29 November 2021

Date Accepted : 02 December 2021 Date Accepted online : 27 December 2021

บทคัดย่อ

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน เนื่องจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต้องมีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สมัครงาน/พนักงานหรือบุคลากร กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีต่าง ๆ บริษัทจึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด

สำหรับบทความนี้เป็นเนื้อหาต่อกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ตอนที่ 2) โดยมุ่งนำเสนอสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล การร้องเรียน ความรับผิดและบทกำหนดโทษ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนอกจากมีหน้าที่ต้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้วยังมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามคำขอใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดอีกด้วย มิฉะนั้นอาจมีความรับผิดทางแพ่ง รับผิดทางอาญา หรือรับผิดทางปกครองแล้วแต่กรณี

คำสำคัญ : การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

Laws protecting personal information and human resource management are interrelated insofar as human resource management requires the collection, use, and disclosure of personal information pertaining to job applicants and personnel. Prescribing ownership rights over personal information in individual cases, companies must strictly comply with the law on personal data protection.

This article focuses on the Personal Data Protection Act, B.E. 2562 (2019) for Human Resources Management (PDPA for HR) #2 which outlines rights of data subjects, data controllers, complaints, liability and penalties as a basis for processing personal data. This indicates that companies as personal data controllers, have a duty to protect personal data following the law on personal data protection, in addition to being obligated to act on request to exercise personal data subject rights as required by law. Otherwise, civil liability, criminal or administrative penalties may be incurred, respectively.

Keywords: Protection of personal information, Human resource management, Personal data Subject.

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

งานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เกี่ยวข้องกับการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงจำนวนและประเภทของพนักงานที่ต้องการในอนาคต การสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่เหมาะสมให้ปฏิบัติงานในบริษัท การจ้าง การฝึกอบรมและพัฒนา ให้พนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรสามารถเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เพื่อการทุ่มเทการทำงานให้กับบริษัท และสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข การประเมินผลการทำงาน การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การจ่ายค่าตอบแทน การจัดสวัสดิการ และการจูงใจในการทำงานตลอดถึงการเลิกจ้าง

งานบริหารทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหลายประการ เริ่มตั้งแต่ การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (การประมวลผลข้อมูล) ของผู้สมัครงาน พนักงาน และ/หรือบุคลากร (เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) ฐานการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ความยินยอมให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ระยะเวลาในการเก็บรวบรวม การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริษัท สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปต่างประเทศ หน้าที่ของบริษัทในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น ประกอบด้วยหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคล
2. การแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์
3. การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปต่างประเทศ
4. ฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล
5. สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
6. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
7. การร้องเรียน
8. ความรับผิดชอบและบทกำหนดโทษ

สำหรับบทความนี้จะอธิบายต่อจากบทความฉบับที่แล้ว และเป็นตอนสุดท้าย ได้แก่ 5. สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล 6. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล 7. การร้องเรียน และ 8. ความรับผิดชอบและบทกำหนดโทษ ดังนี้

5. สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Rights of the data subject)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากบริษัทจะต้องแจ้งให้พนักงานทราบก่อนหรือในขณะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลถึงรายละเอียดตามมาตรา 23 เช่น พนักงานต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายหรือสัญญา ข้อมูลที่จะมีการเก็บรวบรวมและระยะเวลาในการเก็บรวบรวม ประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมอาจจะถูกเปิดเผย ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ติดต่อและวิธีการติดต่อแล้ว ยังต้องแจ้งวัตถุประสงค์ตาม มาตรา 24 ที่ให้อำนาจในการเก็บรวบรวมได้ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากพนักงาน ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุ การศึกษาวิจัยหรือสถิติ (2) ระบุอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล (3) การปฏิบัติตามสัญญาหรือการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญา (4) การปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจอรัฐ (5) ประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย และ (6) การปฏิบัติตามกฎหมาย

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ต้องแจ้งพนักงานทราบถึงสิทธิต่าง ๆ รวม 8 กรณีคือ

- (1) การถอนความยินยอมตามมาตรา 19
- (2) การเข้าถึงและการขอรับสำเนาข้อมูลหรือการขอให้เปิดเผยข้อมูลตามมาตรา 30
- (3) การขอรับข้อมูลหรือขอให้ส่งหรือโอนข้อมูลตามมาตรา 31
- (4) การคัดค้านการเก็บรวบรวมใช้หรือเปิดเผยข้อมูลตามมาตรา 32
- (5) การขอให้ลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลเป็นข้อมูลนิรนามตามมาตรา 33
- (6) การระงับการใช้ข้อมูลตามมาตรา 34
- (7) การขอให้แก้ไขข้อมูลตามมาตรา 36

(8) สิทธิในการร้องเรียน ตามมาตรา 73 ดังจะกล่าวต่อไป

ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของพนักงาน การที่พนักงานทราบสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลของบริษัท ช่วยทำให้พนักงานสามารถโต้แย้งการประมวลผลข้อมูลของบริษัทได้ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการตื่นตัวต่อสิทธิของพนักงาน ทำให้พนักงานเกิดความเชื่อมั่น มีความไว้วางใจในการดำเนินการของบริษัท ตลอดจนการให้คำแนะนำต่าง ๆ รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานของบริษัทมากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (คู่มือปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของเจ้าหน้าที่รัฐ, 2540, น. 2-4)

5.1 สิทธิที่จะถอนความยินยอมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 19 วรรค 5

การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอมจากพนักงานก่อนหรือในขณะนั้น และเมื่อได้ให้ความยินยอมแล้ว พนักงานมีสิทธิที่จะถอนความยินยอมนั้นได้ เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิในการถอนความยินยอมโดยกฎหมายหรือโดยสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่พนักงาน ในกรณีพนักงานเป็นผู้มีความสามารถจำกัด เช่น ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้มีอำนาจ

ในกรณีที่บริษัทได้ทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยได้รับความยินยอมจากพนักงาน พนักงานจะถอนความยินยอมเสียเมื่อใดก็ได้ การถอนความยินยอมจะต้องกระทำได้ง่าย เช่นเดียวกับการให้ความยินยอม เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิในการถอนความยินยอมโดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่พนักงาน ทั้งนี้การถอนความยินยอมย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่พนักงานได้ให้ความยินยอมไปแล้วโดยชอบตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ในกรณีที่การถอนความยินยอมส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องใด บริษัทต้องแจ้งให้พนักงานทราบถึงผลกระทบจากการถอนความยินยอมนั้น

เมื่อพนักงานถอนความยินยอมในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและบริษัทไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ต่อไป พนักงานมีสิทธิขอให้บริษัทดำเนินการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลนิรนามได้

5.2 สิทธิในการเข้าถึงและขอสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 30

พนักงานมีสิทธิขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของบริษัท หรือขอให้บริษัทเปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวที่พนักงานไม่ได้ให้ความยินยอมดังจะได้กล่าวต่อไป

สิทธิของพนักงานข้างต้นจะต้องมีหลักเกณฑ์การเข้าถึง โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวต้องมีความชัดเจนในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลอย่างสมดุลกันระหว่างทุกฝ่าย โดยไม่กระทบต่อข้อมูลในส่วนอื่น ๆ หรือของบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับพนักงานและไม่สร้างภาระจนเกินสมควรแก่บริษัท ในขณะที่พนักงานได้รับทราบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับพนักงานตามสิทธิที่พึงมี ตามข้อสังเกตของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.....ข้อ 6

ทั้งนี้ เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลประเภทนี้บริษัทได้ทำการประมวลผล โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากพนักงานตามมาตรา 24 มาตรา 26 หรือมาตรา 27 นั้นเอง ดังนี้

5.2.1 ได้รับยกเว้นตามมาตรา 24 กล่าวคือ

- (1) เพื่อจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุเพื่อประโยชน์สาธารณะ
- (2) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของพนักงาน
- (3) การปฏิบัติตามสัญญาหรือดำเนินการตามคำขอของพนักงานก่อนเข้าทำสัญญา
- (4) การปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐ

- (5) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย

- (6) การปฏิบัติตามกฎหมาย

5.2.2 ได้รับยกเว้นตามมาตรา 26 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อพนักงานในทำนองเดียวกัน โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากพนักงาน เว้นแต่

- (1) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของพนักงานซึ่งพนักงานไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม

- (2) ในการดำเนินกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีการคุ้มครองที่เหมาะสมของมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ฯลฯ

- (3) เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยชัดแจ้งจากพนักงาน

(4) เป็นการจำเป็นเพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

(5) เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมาย ฯลฯ

5.2.3 การได้รับยกเว้นตามมาตรา 27 กล่าวคือห้ามมิให้บริษัทใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากพนักงาน เว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากพนักงานตามมาตรา 24 หรือมาตรา 26 ดังกล่าวมาข้างต้น

เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวบริษัทสามารถประมวลผลได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากพนักงาน จึงไม่ทราบว่าบริษัท ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลอะไรมาบ้าง กฎหมายจึงให้สิทธิพนักงานที่จะขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล หรือขอให้เปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว

เมื่อพนักงานมีคำขอบริษัทต้องปฏิบัติตามคำขอของพนักงานดังกล่าวมาข้างต้น จะปฏิเสธคำขอได้เฉพาะในกรณีที่เป็นการปฏิเสธตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล และการเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะส่งผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

ในกรณีที่บริษัทปฏิเสธคำขอ บริษัทต้องบันทึกการปฏิเสธคำขอดังกล่าวพร้อมด้วยเหตุผลไว้ในรายการตามมาตรา 39 (7)

เมื่อพนักงานมีคำขอและเป็นกรณีที่ไมอาจปฏิเสธคำขอได้บริษัทต้องดำเนินการตามคำขอโดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันที่รับคำขอ

อย่างไรก็ตาม บริษัทดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ทำให้เกิดความเสียหายต่อพนักงาน ต้องชดเชยค่าเสียหายเพื่อการนั้นแก่พนักงาน ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม

5.3 สิทธิในการขอรับข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนและขอให้ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 31

ในกรณีที่ (1) บริษัทได้ให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนด หรือ (2) เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากพนักงานเนื่องจากการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาซึ่งพนักงานเป็นคู่สัญญาหรือเพื่อใช้ในการดำเนินการตามคำขอของผู้สมัครงานก่อนเข้าทำสัญญานั้น ตามมาตรา 24 (3) หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลอื่นที่กำหนดในมาตรา 24 ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ข้อสังเกต เป็นที่สังเกตได้ว่าพนักงานมีสิทธิขอรับข้อมูลส่วนบุคคลจากบริษัทได้เฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลใน 2 กรณีดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นข้อมูลส่วนบุคคลที่บริษัทเก็บรวบรวมโดยไม่ได้รับความยินยอมจากพนักงาน เนื่องจากได้รับยกเว้นตามกฎหมาย ตามมาตรา 24 (1) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์มาตรา 24 (2) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของพนักงาน มาตรา 24 (4) เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินภารกิจ มาตรา 24 (5) เพื่อประโยชน์อันชอบ

ด้วยกฎหมาย หรือมาตรา 24 (6) เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมาย หรือข้อมูลที่มีความอ่อนไหวที่เก็บโดยไม่ได้รับความยินยอมตามมาตรา 26 ดังนี้ มาตรา 26 (1) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคลซึ่งพนักงานไม่สามารถให้ความยินยอมได้ มาตรา 26 (2) เป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 26 (3) เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะด้วยความยินยอมโดยชัดแจ้งของพนักงาน มาตรา 26 (4) เป็นการจำเป็นเพื่อการก่อตั้งสิทธิตามกฎหมาย มาตรา 26 (5) เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 6 ประการ เช่น เวชศาสตร์ป้องกันหรืออาชีวเวชศาสตร์ ฯลฯ เป็นต้น พนักงานจะไม่มีสิทธิขอรับข้อมูลส่วนบุคคลจากบริษัท หรือขอให้ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคล

พนักงานมีสิทธิขอรับข้อมูลส่วนบุคคลจากบริษัท ในกรณีที่บริษัทได้ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานอยู่ในรูปแบบที่สามารถอ่านหรือใช้งานโดยทั่วไปได้ด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทำงานได้โดยอัตโนมัติและสามารถใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้ด้วยวิธีการอัตโนมัติ รวมทั้งมีสิทธิ ดังต่อไปนี้

(1) ขอให้ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบดังกล่าวไปยังผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอื่นเมื่อสามารถทำได้ด้วยวิธีการอัตโนมัติ

(2) ขอรับข้อมูลส่วนบุคคลที่บริษัทส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบดังกล่าวไปยังผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอื่นโดยตรง เว้นแต่โดยสภาพทางเทคนิคไม่สามารถทำได้

การใช้สิทธิของพนักงานดังกล่าวข้างต้น จะใช้กับการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัทซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายไม่ได้ หรือการใช้สิทธินั้นต้องไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ในกรณีที่บริษัทปฏิเสธคำขอด้วยเหตุผลดังกล่าว บริษัทต้องบันทึกการปฏิเสธคำขอพร้อมด้วยเหตุผลตามมาตรา 39

พนักงานมีสิทธิคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อใดก็ได้ ดังต่อไปนี้

5.4.1 กรณีที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากพนักงาน เช่น การจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่บริษัท ตามมาตรา 24 (4) หรือเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของบริษัทหรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บริษัท เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานตามมาตรา 24 (5)

ข้อยกเว้น เว้นแต่บริษัทพิสูจน์ได้ว่า

(ก) การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น บริษัทได้แสดงให้เห็นถึงเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่สำคัญยิ่งกว่า

(ข) การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นไปเพื่อก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย เช่น การฟ้องร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ หรือการต่อสู้คดีของลูกหนี้

5.4.2 กรณีที่เป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการตลาดแบบตรง

การตลาดโดยตรง หมายถึง การตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางและมุ่งหวังให้ผู้บริโภคแต่ละรายตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น (พระราชบัญญัติขายตรงและการตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 3)

5.4.3 กรณีที่เป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถิติ เว้นแต่เป็นการจำเป็นเพื่อการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของบริษัท

ในกรณีที่พนักงานใช้สิทธิคัดค้าน บริษัทไม่สามารถเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต่อไปได้ ทั้งนี้ บริษัทต้องดำเนินการแยกส่วนที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคัดค้านออกจากข้อมูลอื่นอย่างชัดเจนในทันทีเมื่อพนักงานได้แจ้งการคัดค้านให้บริษัททราบ

ในกรณีที่บริษัทปฏิเสธการคัดค้านด้วยเหตุผลว่าการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้น บริษัทได้แสดงให้เห็นถึงเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่สำคัญยิ่งกว่า หรือการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นไปเพื่อก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายการปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือกรณีที่เป็นการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถิติ เว้นแต่เป็นการจำเป็นเพื่อการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของบริษัท บริษัทต้องบันทึกการปฏิเสธการคัดค้านพร้อมด้วยเหตุผลไว้ในรายการตามมาตรา 39

5.5 สิทธิขอลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 33

พนักงานมีสิทธิขอให้บริษัท ดำเนินการลบ ทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ (ข้อมูลนิรนาม (Anonymization) (อธิธานทรัพย์-การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2563) ในกรณี ดังนี้

5.5.1 เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาไว้ตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น บริษัทเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน เมื่อสิ้นสุดการจ้างของพนักงานในแต่ละรายเกินสองปีแล้ว บริษัทจะไม่สามารถเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานได้อีกต่อไป กรณีเช่นนี้ พนักงานขอให้บริษัทดำเนินการลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวพนักงานได้

5.5.2 เมื่อพนักงานถอนความยินยอมในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและบริษัทไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้อีกต่อไป

เมื่อพนักงานได้ให้ความยินยอมในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลแก่บริษัทไปแล้ว พนักงานจะถอนความยินยอมเสียเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิในการถอนความยินยอมโดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่พนักงาน ข้อจำกัดสิทธิในการถอนความยินยอมโดยกฎหมาย เช่น การถอนความยินยอมของ

ผู้เยาว์ที่ไม่ใช่การใด ๆ ซึ่งผู้เยาว์อาจให้ความยินยอมหรือถอนความยินยอมได้โดยลำพังต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ การถอนความยินยอมของบุคคลไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมจากผู้อนุบาลที่มีอำนาจกระทำการแทน การถอนความยินยอมของบุคคลเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทน

5.5.3 เมื่อพนักงานคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 32 (1) กล่าวคือ เป็นกรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากพนักงาน เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่บริษัท ตามมาตรา 24 (4) หรือเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของบริษัทหรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บริษัทตามมาตรา 24 (5) และบริษัทไม่สามารถปฏิเสธคำขอของพนักงานได้ ตามมาตรา 32 (1) (ก) หรือ (ข) กล่าวคือ บริษัทไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้น บริษัทได้แสดงให้เห็นถึงเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่สำคัญยิ่งกว่า หรือการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นไปเพื่อก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตาม หรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือพนักงานคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการตลาดแบบตรงตามมาตรา 32 (2)

5.5.4 เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลได้ถูกประมวลผลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น บริษัทประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากพนักงาน และไม่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามกฎหมาย หรือการขอความยินยอมไม่ได้กระทำโดยชัดแจ้ง การขอความยินยอมไม่ได้แจ้งวัตถุประสงค์ของประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วย การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างจากวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้ หรือเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็น เป็นต้น

ข้อยกเว้น พนักงานไม่มีสิทธิขอให้บริษัทดำเนินการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลของพนักงานได้ในกรณี ดังนี้

(1) ในกรณีที่การเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

(2) การเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับ

(2.1) การจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุวิจัยหรือสถิติ

(2.2) การปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐที่ได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

(2.3) เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเวชศาสตร์ป้องกันหรืออาชีวเวชศาสตร์ การประเมินความสามารถในการทำงานของลูกจ้าง การวินิจฉัยโรคทางการแพทย์ การให้บริการด้านสุขภาพหรือด้านสังคม การรักษาทางการแพทย์ การจัดการด้านสุขภาพ หรือระบบการให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์ หรือประโยชน์สาธารณะด้านการสาธารณสุข ทั้งนี้ ตามมาตรา 26 (5) (ก) หรือ (ข)

(3) การใช้เพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมาย

ในกรณีที่บริษัทได้ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ และพนักงานขอให้ลบหรือทำลายหรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวพนักงานได้ข้างต้น บริษัทต้องเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้งในทางเทคโนโลยีและค่าใช้จ่ายเพื่อให้เป็นไปตามคำขอนั้น โดยแจ้งให้ผู้ควบคุมข้อมูลอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับคำตอบในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำขอ

5.6 สิทธิขอให้องค์กรระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 34

พนักงานมีสิทธิขอให้องค์กรระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

5.6.1 ในกรณีที่พนักงานเห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของบริษัทนั้น ไม่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ หรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและได้ร้องขอให้บริษัทดำเนินการแล้ว ในระหว่างที่บริษัทตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลนั้น มีสิทธิขอให้องค์กรระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลได้

5.6.2 เมื่อเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องลบหรือทำลาย เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลได้ถูกประมวลผลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลขอให้ระงับการใช้แทน

5.6.3 เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลหมดความจำเป็นในการเก็บรักษาไว้ตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล แต่พนักงานมีความจำเป็นต้องขอให้เก็บรักษาไว้เพื่อใช้ในการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

5.6.4 เมื่อบริษัทอยู่ในระหว่างการพิสูจน์ว่าการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้น บริษัทได้แสดงให้เห็นถึงเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่สำคัญยิ่งกว่า หรือพิสูจน์ว่าการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นไปเพื่อก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือพิสูจน์ว่าได้มีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถิติ เว้นแต่เป็นการจำเป็นเพื่อการดำเนินการภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อปฏิเสธการคัดค้านของพนักงานหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลด้วยเหตุผลที่ว่า

(1) การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้น บริษัทได้แสดงให้เห็นถึงเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่สำคัญยิ่งกว่า

(2) การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นไปเพื่อก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

(3) เป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถิติ เว้นแต่เป็นการจำเป็นเพื่อการดำเนินการภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ดำเนินการระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล พนักงานมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้พิทักษ์ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการได้

5.7 สิทธิในการขอให้แก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 36

ในกรณีที่พนักงานเห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของบริษัทนั้น ไม่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และพนักงานมีสิทธิขอให้บริษัทดำเนินการแก้ไขได้ หากบริษัทไม่ดำเนินการตามคำร้องขอ บริษัทต้องบันทึกคำร้องขอของพนักงานพร้อมด้วยเหตุผลตามรายการตามมาตรา 39 (7)

ในกรณีเช่นนี้ พนักงานมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเพื่อสั่งให้บริษัทดำเนินการตามที่ขอได้

5.8 สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 73 วรรคหนึ่ง

ในกรณีที่บริษัท รวมทั้งลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของบริษัท ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือประกาศที่ออกตามกฎหมายนี้ พนักงานมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ

คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจออกคำสั่งให้บริษัทหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ปฏิบัติหรือดำเนินการแก้ไขการกระทำของตนให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือสั่งห้ามบริษัทกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พนักงาน หรือให้กระทำการใดเพื่อให้ระงับความเสียหายนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีที่บริษัทไม่ยอมดำเนินการแก้ไขการกระทำของตนให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือยังกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พนักงาน หรือยังไม่กระทำการเพื่อระงับความเสียหายนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด กฎหมายกำหนดให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองอาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเอง หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นเข้าดำเนินการแทนโดยบริษัท ต้องชดเชยค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่

(2) ให้มีการชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุ แต่ต้องไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องบังคับการโดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญาหรือมิให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณประโยชน์ เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยไม่ต้องออกคำสั่งทางปกครองให้กระทำหรือละเว้นกระทำการก่อนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุและภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน (พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 63/21)

6. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller)

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือบริษัท (Data Controller) หมายถึง นิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

บริษัทอาจจะแบ่งการบริหารจัดการออกเป็นหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยในแต่ละฝ่ายเหล่านี้ต่างมีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนของตนเพื่อประโยชน์หรือวัตถุประสงค์ของบริษัท

กรณีเช่นนี้ “บริษัท” จึงเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล พนักงานหรือลูกจ้างทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นเจ้านายที่ ผู้จัดการหรือผู้บริหาร แม้จะมีอำนาจตัดสินใจก็เป็นเพียงตัวแทนหรือผู้แทนที่กระทำการในนามของบริษัทเท่านั้น

นอกจากนี้ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) เป็นผู้ที่ทำตามคำสั่งของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยหลักคือ Outsource หรือบุคคลนอกองค์กรที่รับจ้างไม่ใช่พนักงานหรือส่วนหนึ่งขององค์กร

หากมีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ องค์กรจึงต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ในทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครองแล้วแต่กรณี นอกจากนี้ถ้าการกระทำความผิดขององค์กรนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานขององค์กรนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่สั่งการหรือการกระทำ และละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้องค์กรนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ

ทั้งนี้ หากการฝ่าฝืนเกิดจากการกระทำของพนักงานดังกล่าว องค์กรอาจดำเนินการกับพนักงานผู้กระทำความผิดในภายหลัง ซึ่งพนักงานอาจได้รับโทษทางวินัยตามข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน และตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ในกรณีที่องค์กรได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อละเมิดอันพนักงานได้ทำนั้น องค์กรขอที่จะได้รับการชดใช้จากพนักงานนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 426

ในกรณีพนักงาน (เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) เรียกร้องให้องค์กรรับผิดชอบร่วมกับพนักงานที่กระทำความผิดที่ก่อให้เกิดการละเมิดในผลแห่งการละเมิด ซึ่งพนักงานได้กระทำไปในทางที่จ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 บริษัทซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่พนักงานที่ถูกละเมิดไปแล้ว ชอบที่จะได้รับการชดใช้จากพนักงานที่ทำละเมิดนั้นตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของพนักงานที่ถูกละเมิดนั่นเอง หรือเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้านายที่ซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของ “บริษัท” ในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ให้สอดคล้องตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

6.1 หน้าที่ของบริษัท

บริษัทมีหน้าที่หลักตามมาตรา 37 นอกจากนี้ยังมีหน้าที่อื่น ๆ อีกหลายประการ ดังต่อไปนี้

6.1.1 จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ และต้องทบทวนมาตรการดังกล่าวเมื่อมีความจำเป็นหรือเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม

6.1.2 ในกรณีที่ต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้ผู้รับใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ

6.1.3 จัดให้มีระบบการตรวจสอบเพื่อดำเนินการลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคล เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา หรือที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือตามที่พนักงานร้องขอ หรือที่พนักงานได้ถอนความยินยอม เว้นแต่เก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์ หรือจดหมายเหตุ หรือการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นการจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเวชศาสตร์ป้องกันหรืออาชีวเวชศาสตร์ หรือประโยชน์สาธารณะด้านสาธารณสุข การใช้เพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายหรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมาย

6.1.4 แจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลแก่ สคส. โดยไม่ชักช้าภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง นับแต่ทราบเหตุเท่าที่จะสามารถกระทำได้ เว้นแต่การละเมิดดังกล่าวไม่มีความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ในกรณีที่การละเมิดมีความเสี่ยงสูงที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล บริษัทต้องแจ้งเหตุการละเมิดให้พนักงานทราบพร้อมกับแนวทางการเยียวยาโดยไม่ชักช้าด้วย

6.1.5 ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอยู่นอกราชอาณาจักร ต้องแต่งตั้งตัวแทนเป็นหนังสือซึ่งตัวแทนต้องอยู่ในราชอาณาจักรและตัวแทนต้องได้รับมอบอำนาจให้กระทำการแทนผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่มีข้อจำกัดความรับผิดใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

หน้าที่อื่นๆ

6.2 การจัดทำบันทึกการข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อบริษัทได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากพนักงานแล้ว นอกจากมีหน้าที่จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือ

เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ และหน้าที่อื่น ๆ ดังกล่าวนั้นแล้ว บริษัทยังต้องมีหน้าที่จัดทำมีการบันทึกการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอีกอย่างน้อย 8 รายการ ดังจะกล่าวต่อไป เพื่อให้พนักงานและ สดส. ตรวจสอบได้ การบันทึกจะบันทึกเป็นหนังสือหรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 39)

6.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการเก็บรวบรวม

6.2.2 วัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละประเภท

6.2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัท

6.2.4 ระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล

6.2.5 สิทธิและวิธีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และเงื่อนไขของบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล และเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

6.2.6 การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม

6.2.7 การปฏิเสธคำขอหรือการคัดค้านของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 30 วรรคสาม) การขอรับข้อมูลส่วนบุคคล/ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 31 วรรคสาม) การคัดค้าน (มาตรา 32 วรรคสาม) การขอให้แก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 36 วรรคหนึ่ง)

6.2.8 คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม

ข้อยกเว้น รายการดังกล่าวต่อไปนี้อาจยกเว้นมิให้นำมาใช้บังคับแก่บริษัทซึ่งเป็น**กิจการขนาดเล็ก** ได้แก่

(1) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการเก็บรวบรวม

(2) วัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละประเภท

(3) ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัท

(4) ระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล

(5) สิทธิและวิธีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และเงื่อนไขของบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล และเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

(6) การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลที่บริษัทได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากพนักงานตาม มาตรา 24 เช่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุ เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติซึ่งได้จัดให้มีมาตรการปกป้องที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพนักงาน ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดหรือเพื่อป้องกันหรือ ระวังอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล เป็นต้น หรือที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตาม มาตรา 26 เช่น เพื่อป้องกันหรือระวังอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคลซึ่งพนักงานไม่สามารถ ให้ความยินยอมได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม เป็นต้น และ

(7) รายการที่เกี่ยวข้องกับคำอธิบายเกี่ยวกับมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยตามมาตรา 37 (1) คือ การจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ และการทบทวนมาตรการดังกล่าวเมื่อมีความจำเป็นหรือเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม

อาจยกเว้นมิให้นำมาใช้บังคับกับบริษัทซึ่งเป็น กิจการขนาดเล็กที่มีการผลิตสินค้าที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 100 ล้านบาท และต้องมีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลน้อยกว่า 1,000 ราย เว้นแต่จะมีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อสิทธิและเสรีภาพของพนักงาน หรือการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมิได้กระทำเป็นครั้งคราว หรือมีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้ ถึงแม้จะเป็นกิจการขนาดเล็กก็ต้องจัดทำบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามร่างประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เรื่องการจัดให้มีบันทึกรายการกิจกรรมประมวลผล การจัดมาตรการเกี่ยวกับการขอใช้สิทธิในการเข้าถึงของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และการแจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

6.3 การจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดให้หน่วยงานของรัฐ หรือผู้ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก หรือกิจกรรมหลักเป็นการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวตามมาตรา 26 ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer: DPO) โดย DPO มีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่บริษัท หรือตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัท ประสานงาน และให้ความร่วมมือกับ สคบ. ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดให้มี DPO ของตน ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เป็นหน่วยงานของรัฐตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
2. การดำเนินกิจกรรมของบริษัทในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย จำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลหรือระบบอย่างสม่ำเสมอ โดยเหตุที่มีข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
3. กิจกรรมหลักของบริษัทเป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26

ในกรณีที่บริษัทอยู่ในเครือกิจการหรือเครือธุรกิจเดียวกันเพื่อการประกอบกิจการหรือธุรกิจร่วมกัน บริษัทดังกล่าวอาจจัดให้มี DPO ร่วมกันได้ ทั้งนี้ สถานที่ทำการแต่ละแห่งของบริษัทที่อยู่ในเครือกิจการหรือเครือธุรกิจเดียวกันต้องสามารถติดต่อกับ DPO ได้โดยง่าย

หลักเกณฑ์ข้างต้นให้นำมาใช้บังคับแก่หน่วยงานของรัฐซึ่งมีขนาดใหญ่หรือมีสถานที่ทำการหลายแห่งโดยอนุโลม

ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอยู่นอกราชอาณาจักรและต้องแต่งตั้งตัวแทนตามมาตรา 37 (5) ตัวแทนต้องมี DPO ด้วย บริษัทมีหน้าที่ต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับ DPO สถานที่ติดต่อและวิธีการติดต่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและ สคส. ทราบ ทั้งนี้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถติดต่อ DPO เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ได้

คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดคุณสมบัติของ DPO ได้ โดยคำนึงถึงความรู้หรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

DPO อาจเป็นพนักงานของบริษัทหรือเป็นบุคคลภายนอกที่รับจ้างให้บริการตามสัญญา กับบริษัทก็ได้

6.4 การดำเนินการให้ข้อมูลถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด

หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งคือ บริษัทต้องดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 35)

6.4.1 ความถูกต้อง (หลักความถูกต้อง) การที่บริษัทมีข้อมูลที่ถูกต้อง เมื่อนำไปประมวลผล หรือนำไปใช้งานแล้วผลออกมาย่อมถูกต้องด้วย

ความถูกต้องหรือผิดพลาดคลาดเคลื่อนไม่ตรงตามความเป็นจริงของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้ที่นำข้อมูลไปใช้งานเป็นอย่างมาก เพราะอาจทำให้บุคคลอื่น ๆ มีความเข้าใจผิดในตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

6.4.2 ความเป็นปัจจุบัน ข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันก็อาจสร้างความเสียหายให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเช่นกัน นอกจากนี้ข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันทำให้ผู้ใช้งานหรือผู้ที่พบเห็นเข้าใจผิดได้

6.4.3 ความสมบูรณ์ ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หรือขาดความสมบูรณ์ เมื่อนำไปประมวลผล หรือนำไปใช้งานแล้วย่อมทำให้ผลลัพธ์ที่ได้มาขาดความสมบูรณ์ด้วย

7. การร้องเรียน (Complaints)

ในการดำเนินการต่าง ๆ ของบริษัท รวมทั้งลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของบริษัท ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือประกาศที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่พนักงาน คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญอาจสั่งให้บริษัทปฏิบัติหรือดำเนินการแก้ไขการกระทำของตนให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือสั่งห้ามบริษัทกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พนักงาน หรือให้กระทำการใดเพื่อระงับความเสียหายนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ในกรณีที่บริษัทไม่ยอมดำเนินการตามคำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมาข้างต้น กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญนำพยานหลักฐานเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับได้

7.1 การร้องเรียนของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องเรียนในกรณีที่บริษัท รวมทั้งลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของบริษัท ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือประกาศที่ออกตามกฎหมายดังกล่าว การยื่น การไม่รับเรื่อง การยุติเรื่อง การพิจารณา และระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องเรียนเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนด โดยคำนึงถึงการกำหนดให้ไม่รับเรื่องร้องเรียนหรือยุติเรื่องในกรณีที่ผู้มีอำนาจพิจารณาในเรื่องนั้นอยู่แล้วตามกฎหมายอื่นด้วย (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 73)

7.2 การดำเนินการเกี่ยวกับการร้องเรียน

พนักงานมีสิทธิร้องเรียนในกรณีที่บริษัทรวมทั้งลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของบริษัท ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือประกาศที่ออกตามกฎหมายดังกล่าว

การยื่น การไม่รับเรื่อง การยุติเรื่อง การพิจารณา และระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องเรียนเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยคำนึงถึงการกำหนดให้ไม่รับเรื่องร้องเรียนหรือยุติเรื่องในกรณีที่ผู้มีอำนาจพิจารณาในเรื่องนั้นอยู่แล้วตามกฎหมายอื่น

ในกรณีที่ผู้ร้องเรียนไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น หรือเป็นเรื่องราวร้องเรียนที่ระเบียบนั้นได้กำหนดไม่ได้รับไว้พิจารณา ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา

เมื่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเรื่องร้องเรียนหรือตรวจสอบการกระทำใด ๆ แล้วรับฟังได้ว่า เรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นไม่มีมูลให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีคำสั่งยุติเรื่อง

ในกรณีที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหรือตรวจสอบรับฟังได้ว่า เรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นเป็นกรณีซึ่งอาจไกล่เกลี่ยได้และคู่กรณีประสงค์จะให้ไกล่เกลี่ย ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ

ดำเนินการใกล้เคียง แต่หากเรื่องร้องเรียนหรือการกระทำนั้นไม่อาจใกล้เคียงได้ หรือใกล้เคียงไม่สำเร็จ ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจออกคำสั่ง ดังต่อไปนี้

1. สั่งให้บริษัทปฏิบัติหรือดำเนินการแก้ไขการกระทำของตนให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด
2. สั่งห้ามบริษัทกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พนักงานหรือให้กระทำการใดเพื่อระงับความเสียหายนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีที่บริษัทไม่ยอมดำเนินการตามคำสั่งในข้อ 1. หรือ 2. กฎหมายกำหนดให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองอาจเข้าดำเนินการด้วยตนเอง หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนโดยผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองจะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มในอัตราร้อยละยี่สิบห้าต่อปีของค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ หรือให้มีการชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุแต่ต้องไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน

ทั้งนี้ ในกรณีที่ต้องมีการยึด आयัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของบริษัทเพื่อบังคับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มีอำนาจสั่งยึด आयัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อการนั้น คำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามมาตรา ๖๖ เป็นที่สุด

ในการดำเนินการตามมาตรานี้ เมื่อผลการพิจารณาเป็นประการใด ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญแจ้งให้พนักงานทราบพร้อมด้วยเหตุผล และในกรณีที่ไม่นับเรื่องร้องเรียนหรือยุติเรื่องที่มีผู้ร้องเรียนในเรื่อนั้นอยู่แล้วตามกฎหมายอื่น ให้แจ้งพนักงานทราบ หากพนักงานประสงค์จะให้ส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจพิจารณาในเรื่อนั้นตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินการตามความประสงค์ดังกล่าว และให้ถือว่าผู้ที่มีอำนาจพิจารณาได้รับเรื่องร้องเรียนนับแต่วันที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญได้รับเรื่องร้องเรียนนั้น (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 74)

7.3 อำนาจเกี่ยวกับบุคคลภายนอก

คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจสั่งให้บุคคลใดส่งเอกสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่มีผู้ร้องเรียนหรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งจะสั่งให้บุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงด้วยก็ได้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 75)

7.4 หน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

7.4.1 มีหนังสือแจ้งให้บริษัทหรือผู้ใดมาให้ข้อมูลหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการหรือการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

7.4.2 ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง แล้วรายงานต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีที่บริษัท หรือผู้ใดได้กระทำความผิดหรือทำให้เกิดความเสียหายเพราะฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือประกาศที่ออกตามกฎหมายนี้

ในการดำเนินการตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงตาม 7.4.2 หากมีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของพนักงานหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในสถานที่ของบริษัทหรือผู้ใดเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง ยึดหรืออายัดเอกสารหลักฐาน หรือสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีไว้หรือใช้เพื่อกระทำความผิด

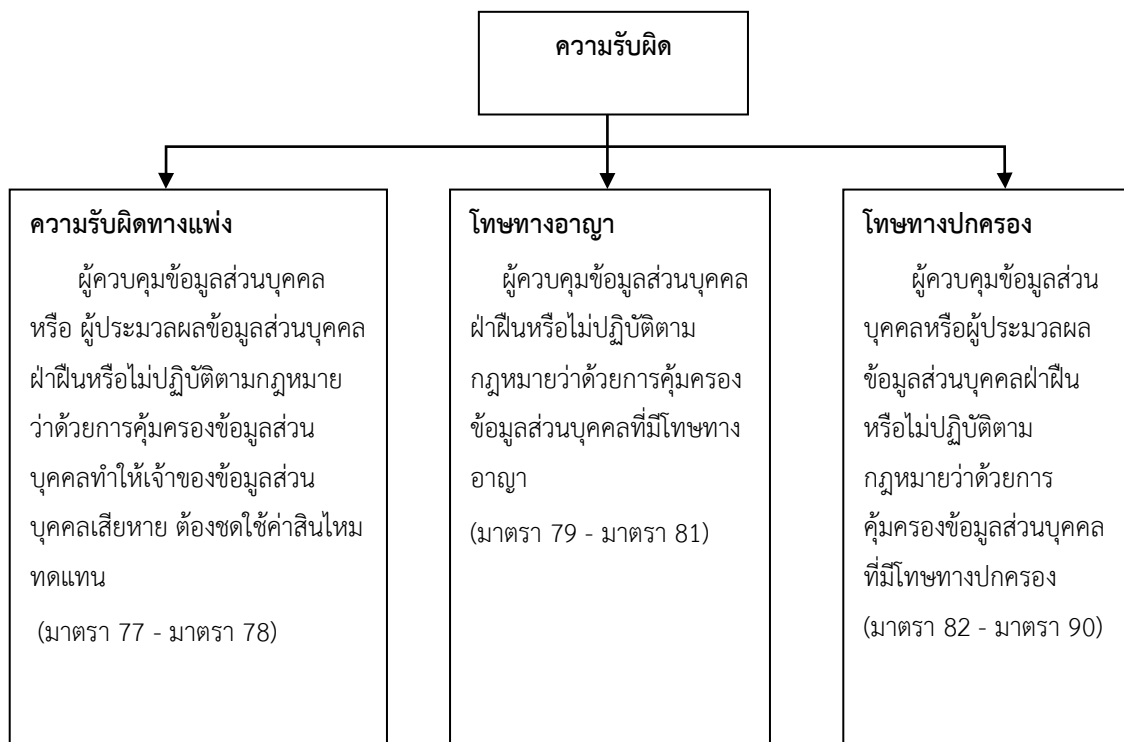
8. ความรับผิด (Liability) และบทกำหนดโทษ (Penalties)

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้บัญญัติความรับผิดของผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ 3 ประเภทคือ ความรับผิดทางแพ่ง โทษทางอาญา และโทษทางปกครอง กล่าวคือ

บริษัทซึ่งดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทำให้เกิดความเสียหายต่อพนักงาน ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นแก่พนักงานหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นความรับผิดในทางแพ่ง

ในกรณีที่บริษัทฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอายต้องรับโทษทางอาญาโดยมีโทษจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับเป็นความรับผิดทางอาญา

และในกรณีที่บริษัทได้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำ หรือข้อห้ามมิให้กระทำการ หรือบังคับให้ต้องกระทำนั้น ยังมีใช้เรื่องที่ร้ายแรงถึงระดับผิดศีลธรรมหรือความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือความมั่นคงของรัฐ หรือกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีข้ออาชญากร จะได้รับโทษทางปกครอง

ภาพที่ 1 บัญญัติความรับผิดของผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

8.1 ความรับผิดทางแพ่ง (Civil Liability)

8.1.1 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 77

บริษัทซึ่งดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้เกิดความเสียหายต่อพนักงาน ต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่พนักงาน ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่บริษัทนั้นจะพิสูจน์ได้ว่า

1. ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของพนักงานนั่นเอง คำว่าเหตุสุดวิสัยหมายความว่า เหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหวังได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 8) หรือ
2. เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย ค่าสินไหมทดแทนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น หมายความว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่พนักงานได้ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วด้วย

8.1.2 อายุความเรียกร้องสิทธิ

สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้มีอายุความดังนี้

- (1) อายุความสามปี นับแต่วันที่พนักงานรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ที่ต้องรับผิดชอบหรือ
- (2) อายุความสิบปี นับแต่วันที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

8.1.3 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

ในกรณีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้น กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ จึงต้องแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังนี้

1. ศาลแพ่ง กรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นลูกค้าหรือคู่ค้า ที่ได้รับความเสียหาย (ถูกละเมิด) ต้องยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งที่ผู้ถูกฟ้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4)

2. ศาลแรงงาน คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างบริษัทและพนักงานสืบเนื่องมาจากข้อพิพาทแรงงานหรือเกี่ยวกับการทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน ยื่นฟ้องที่ศาลแรงงาน (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 8)

3. ศาลอาญา การยื่นฟ้อง ให้ยื่นฟ้องที่ศาลอาญาที่มีอำนาจ

4. ศาลปกครอง ในกรณีที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญไม่สามารถดำเนินการทางปกครองได้ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อชำระค่าปรับ

8.1.4 โทษทางอาญา (Criminal Liability)

กรณีที่บริษัทใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับความยินยอมจากพนักงาน (เว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามมาตรา 24 หรือมาตรา 26) หรือบริษัทที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลมาจากการเปิดเผยดังกล่าวข้างต้น ได้ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้กับบริษัทในการรับข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือบริษัทส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นข้อมูลอ่อนไหวตามมาตรา 26 ไปยังต่างประเทศ ประเทศปลายทางหรือองค์การระหว่างประเทศที่รับข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ โดยประการที่น่าจะทำให้พนักงานเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย (มาตรา 79 วรรคแรก)

หรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากพนักงาน (เว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามมาตรา 24 หรือมาตรา 26) หรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้รับข้อมูลส่วนบุคคลมาจากการเปิดเผยดังกล่าวข้างต้น ได้ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้กับผู้ควบคุมข้อมูล

ส่วนบุคคลในการรับข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือผู้ควบคุมข้อมูลส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวตามมาตรา 26 ไปยังต่างประเทศ โดยที่ประเทศปลายทางไม่มีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ เพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น (ตามมาตรา 79 วรรคสอง) รับโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 1 ปี หรือปรับสูงสุดไม่เกินหนึ่งล้านบาท

ความผิดตามมาตรา 96 เป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 96 ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ และเนื่องจากมาตรา 79 มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี จะต้องฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลภายในกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันกระทำความผิด มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความเช่นเดียวกัน

ความผิดอันยอมความได้เป็นความผิดส่วนตัว คดีสามารถเลิกกันได้เมื่อผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39)

8.1.5 โทษทางปกครอง (Administrative Liability)

โทษทางปกครองคือ สภาพบังคับ (Sanction) สำหรับการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำ หรือข้อห้ามมิให้กระทำการ หรือบังคับให้ต้องกระทำการนั้น ยังมีใช้เรื่องที่ร้ายแรงถึงระดับผิดศีลธรรม หรือความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือความมั่นคงของรัฐ หรือกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้กระทำการที่ฝ่าฝืนกฎหมายที่มีโทษทางปกครองมีโทษอาชญากร (กมลชัย รัตนสากววงศ์, 2560, น.1)

8.1.6 การบังคับคดีทางปกครอง

คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจสั่งลงโทษปรับทางปกครอง ในกรณีที่เห็นสมควร คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญจะสั่งให้แก้ไขหรือตัดเตือนก่อนก็ได้

ในการพิจารณาออกคำสั่งลงโทษปรับทางปกครอง ให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด ขนาดกิจการของบริษัทหรือผู้ประกอบการข้อมูลส่วนบุคคล หรือพฤติกรรมต่างๆ ประกอบด้วย ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่ผู้ถูกลงโทษปรับทางปกครองไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครอง กฎหมายให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับตามคำสั่ง หรือมีแต่ไม่สามารถดำเนินการบังคับทางปกครองได้ กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับชำระค่าปรับ ในการนี้ ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคำสั่งให้ชำระค่าปรับนั้นชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและบังคับให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับได้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 90)

บทสรุป

สำหรับในตอนที 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สมัครงาน พนักงาน และ/หรือบุคลากร นอกจากการแจ้งถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและระบุฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลแก่พนักงาน บริษัทหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) ต้องแจ้งให้พนักงานทราบถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทั้ง 8 ประเภท ได้แก่ (1) สิทธิในการถอนความยินยอม (2) สิทธิเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล (3) สิทธิขอรับข้อมูลส่วนบุคคลหรือขอให้ส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคล (4) สิทธิในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (5) สิทธิขอให้ลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลได้ (6) สิทธิขอให้ระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล (7) สิทธิขอให้ข้อมูลนั้นถูกต้องเป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และ (8) สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของพนักงานและทำให้พนักงานทราบถึงสิทธิต่าง ๆ เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัท รวมทั้งทำให้พนักงานสามารถโต้แย้งการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัทได้

หากบริษัทหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของบริษัท ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือประกาศที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่พนักงาน พนักงานมีสิทธิร้องเรียนการกระทำของบริษัทโดยยื่นคำร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตามระเบียบที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนด อย่างไรก็ตาม การยื่น การไม่รับเรื่อง การยุติเรื่อง การพิจารณา และระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องเรียนต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยคำนึงถึงการกำหนดให้ไม่รับเรื่องร้องเรียนหรือยุติเรื่องกรณีที่ผู้มีอำนาจพิจารณาในเรื่องนั้นอยู่แล้วตามกฎหมายอื่น

ในกรณีที่บริษัทดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายบัญญัติความรับผิดและบทกำหนดโทษไว้ 3 ประเภทคือ ความรับผิดทางแพ่ง โทษทางอาญา และโทษทางปกครอง โดยความรับผิดทางแพ่ง หากบริษัทหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความเสียหายต่อพนักงาน บริษัทต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่พนักงาน ส่วนโทษทางอาญา หากพนักงานได้รับความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย บริษัทต้องได้รับโทษทางอาญา ซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และบริษัทจะได้รับโทษทางปกครอง ในกรณีที่มิใช่เรื่องร้ายแรงถึงระดับผิดศีลธรรมหรือความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือความมั่นคงของรัฐ หรือกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มิใช่อาชญากรรม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณอาจารย์ และวิทยากรทั้งหลายที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เขียนในงานสัมมนาทางวิชาการต่าง ๆ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และขอขอบพระคุณท่านผู้รู้และเชี่ยวชาญหลายท่าน ที่ผู้เขียนได้นำผลงานทางวิชาการมาใช้อ้างอิงในบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

กมลชัย รัตนสกววงศ์. (กันยายน 2560). เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “หลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครองในการตรากฎหมาย”. ใน สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (หน้า 1), *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางปกครองในการตรากฎหมาย โครงการสัมมนา เรื่องหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางปกครองในการตรากฎหมาย*. กรุงเทพฯ.

ข้อสังเกตของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.....ข้อ 6
ทั้งนี้ตามหนังสือของ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ สว(สนช) 0007/1171 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2562.

ข้อสังเกตของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.....ข้อ 4
ทั้งนี้ตามหนังสือของ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ สว(สนช) 0007/1171 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2562.

คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงาน
คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ.

บริษัท ดิจิทัล บิสิเนส คอนซัลต์ จำกัด และสถาบันพัฒนาและทดสอบทักษะดิจิทัล (PDPA Thailand).
(2563). *อภิธานศัพท์-การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2563, จาก
<https://pdpa.online.th/content/9121/>.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

พระราชบัญญัติขายตรงและการตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562.

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522.

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539.

**การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพพนักงานวิทยุคมนาคม
เพื่อสร้างเครือข่ายพนักงานวิทยุคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน**
**A staff training course to build a radiocommunication worker disaster or
emergency network**

วัชร อมศิริ

Watchara Amasiri

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Engineering, Thammasat University

E-mail : awatchar@engr.tu.ac.th

Date Received : 26 July 2021 Date Revised : 29 November 2021

Date Accepted : 02 December 2021 Date Accepted online : 27 December 2021

บทคัดย่อ

จากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และองค์การวิทยุสมัครเล่น ในการตั้งสถานีวิทยุสมัครเล่นเป็นการชั่วคราวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ระหว่างวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2560 นั้น บทความวิชาการนี้ได้เล็งเห็นถึงบทบาทของพนักงานวิทยุสมัครเล่น ในการสนับสนุนการปฏิบัติการด้านการสื่อสารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในการให้คำแนะนำทางด้านเทคนิค ให้การสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือวัด รวมถึงการตั้งและปรับปรุงสถานีวิทยุคมนาคมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จึงได้นำเสนอการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพพนักงานวิทยุสมัครเล่นและเตรียมความพร้อมพนักงานวิทยุสมัครเล่น เพื่อให้การสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทางด้านโทรคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

คำสำคัญ : วิทยุคมนาคม เหตุฉุกเฉิน ภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

Based on collaboration from 14 October 2016 to 1 December 2017 between Thammasat University, the Office of The National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC) and amateur radio organizations to establish a temporary amateur radio station at Thammasat University, Tha Prachan during the royal cremation ceremony for His Majesty King Bhumibol Adulyadej, this research anticipates the role of radio amateurs to support government agency communication operations in providing technical advice, equipment measuring support, and establishing and improving communication station efficiency. Training courses were developed to heighten the potential of radio amateurs and prepare them to assist government and private agencies with telecommunications in case of disaster or emergency.

Keywords: Radio communication, Emergency, Disaster, Thammasat University.

บทนำ

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ได้ออกประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น และประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น (ฉบับที่ 2) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตการกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมบุคคลที่สนใจเข้าร่วมในกิจการวิทยุสมัครเล่น สนับสนุนพนักงานวิทยุสมัครเล่นให้มีบทบาทในการค้นคว้า ทดลองด้านวิชาการสื่อสารด้วยคลื่นความถี่ สามารถวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการติดต่อสื่อสารตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการใช้คลื่นความถี่ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน โดยในปัจจุบันสำนักงาน กสทช. ได้ส่งเสริมให้มีการกำกับดูแลระหว่างกันของพนักงานวิทยุสมัครเล่น รวมถึงส่งเสริมให้พนักงานวิทยุสมัครเล่นมีบทบาทในการเตรียมพร้อมในการใช้คลื่นความถี่ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน ซึ่งเห็นได้จากการกำหนดให้ความถี่วิทยุสมัครเล่น เป็นคลื่นความถี่เพื่อสนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินและภัยพิบัติ ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การใช้คลื่นความถี่เพื่อสนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินและภัยพิบัติ

นอกจากนี้ ยังปรากฏว่า พนักงานวิทยุสมัครเล่นยังมีบทบาทของพนักงานวิทยุสมัครเล่น ในการสนับสนุนการปฏิบัติการด้านการสื่อสารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ

โทรคมนาคมแห่งชาติ และองค์กรวิทยุสมัครเล่น ในการตั้งสถานีวิทยุสมัครเล่นเป็นการชั่วคราวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ระหว่างวันที่ 14 ตุลาคม 2559 ถึง วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ด้วย (มติมติที่ จักราบาตร, 2559)

จากกรณีดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพของพนักงานวิทยุสมัครเล่น รวมถึงพนักงานวิทยุคมนาคม เป็นเหตุผลสำคัญที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของพนักงานวิทยุสมัครเล่น ให้มีบทบาทในการสนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินและภัยพิบัติจึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพทางด้านเทคนิควิทยุคมนาคมให้กับพนักงานวิทยุสมัครเล่น ให้มีความรู้ความสามารถทางด้านโทรคมนาคม เทคนิคทางวิชาการ การลงมือปฏิบัติในกรณีจำเป็นต้องมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐและสำนักงาน กสทช. ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินในรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ และจัดการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นให้กับบุคลากรในกิจการโทรคมนาคมดังกล่าว

หลักสูตรประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้น

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ได้ออกประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น (ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2557) และประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น ฉบับที่ 2 (ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2560) โดยกำหนดเนื้อหาหลักสูตรการสอบและอบรมและสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้น ไว้ดังต่อไปนี้

1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการวิทยุสมัครเล่น ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับกิจการวิทยุสมัครเล่น องค์การระหว่างประเทศและข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 (พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม, 2498) และที่แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบข้อบังคับ และประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 ความรู้เกี่ยวกับประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดสัญญาณเรียกขานสำหรับประเทศไทยและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

2) คุณธรรม จริยธรรมและข้อพึงปฏิบัติของพนักงานวิทยุสมัครเล่น

3) การติดต่อสื่อสารของนักวิทยุสมัครเล่น ประกอบด้วย ประมวลรหัสสำหรับกิจการวิทยุสมัครเล่น (Q Code) การรายงานคุณภาพสัญญาณในระบบ RST การอ่านออกเสียงตัวอักษรตามมาตรฐาน ITU

Phonetic Alphabet คำเฉพาะและคำย่อในกิจการวิทยุสมัครเล่นต่าง ๆ ที่ควรทราบ การรับและแจ้งเหตุฉุกเฉิน และการบันทึกการติดต่อสื่อสาร

4) วิทยุต่าง ๆ สำหรับนักวิทยุสมัครเล่น ประกอบด้วย วิทยุไฟฟ้า วิทยุอิเล็กทรอนิกส์ หลักการทำงานของเครื่องรับ/ส่งวิทยุ

5) หลักปฏิบัติของนักวิทยุสมัครเล่น ประกอบด้วย ข้อพึงระวังเรื่องความปลอดภัย การใช้เครื่องมือวัดและองค์ประกอบต่าง ๆ และสาเหตุและการลดปัญหาการรบกวน

การทดสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้น จะถูกจัดขึ้นโดยองค์การวิทยุสมัครเล่นที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยการอนุญาตของ สำนักงาน กสทช. โดยวิธีการทดสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่น จะประกอบด้วย 2 วิธีคือ การสอบ และการอบรมและสอบ โดยมีหลักเกณฑ์ตามที่ สำนักงาน กสทช. กำหนด

คุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้ารับการทดสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่น จะต้องมีความรู้ภาษาไทย หรือมีเชื้อชาติไทย โดยการสอบ ผู้สอบจะต้องทำข้อสอบภาคทฤษฎี แบบปรนัย 1 คำถาม 4 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน โดยมีเวลาสอบทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง 30 นาที แบ่งออกเป็น 5 วิชา ดังนี้

ตารางที่ 1 หัวข้อวิชาและจำนวนข้อในการสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้น

หัวข้อวิชา	จำนวน (ข้อ)
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจการวิทยุสมัครเล่น	25
คุณธรรม จริยธรรมและข้อพึงปฏิบัติของพนักงานวิทยุสมัครเล่น	20
การติดต่อสื่อสารของนักวิทยุสมัครเล่น	20
วิทยุต่าง ๆ สำหรับนักวิทยุสมัครเล่น	20
หลักปฏิบัติของนักวิทยุสมัครเล่น	15

สำหรับการอบรมและสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้น ผู้เข้ารับการทดสอบจะต้องเข้ารับการอบรม เป็นจำนวน 6 ชั่วโมง ก่อนเข้ารับการทดสอบ โดยมีสัดส่วนของหัวข้อและจำนวนข้อในการทดสอบเช่นเดียวกับการสอบฯ

ซึ่งจากกรณีดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า หลักสูตรและหัวข้อวิชาสำหรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้นที่กำหนดขึ้นนี้เป็นศักยภาพของพนักงานวิทยุสมัครเล่น ที่มีความสำคัญและมีความเชื่อมโยงกับบทบาทของพนักงานวิทยุสมัครเล่นในการเตรียมความพร้อม ในกรณีจำเป็นต้องมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ และสำนักงาน กสทช. ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน อย่างไรก็ตาม การกำหนดหลักสูตรและหัวข้อวิชาดังกล่าว ยังใช้วิธีการทดสอบภาคทฤษฎี ในรูปแบบข้อสอบปรนัยเป็นหลัก

ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการทดสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้น ให้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของกิจการวิทยุสมัครเล่น และการกำหนดว่า หลักสูตรและหัวข้อวิชาสำหรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้นได้ บทความวิชาการนี้ จึงนำเสนอหาหลักสูตรและหัวข้อวิชาดังกล่าว มาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น เพื่อเตรียมความพร้อมในกรณีจำเป็นต้องมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ และสำนักงาน กสทช. ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน ซึ่งจะได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

การถอดบทเรียน

จากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และองค์กรวิทยุสมัครเล่น ในการตั้งสถานีวิทยุสมัครเล่นเป็นการชั่วคราวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช นั้น พนักงานวิทยุสมัครเล่นซึ่งอาสาสมัครเข้ามาปฏิบัติหน้าที่อันเป็นผลจากการตั้งสถานีวิทยุสมัครเล่นเป็นการชั่วคราว ได้รับมอบหมายภารกิจ ให้ปฏิบัติงานในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) การอำนวยความสะดวกประชาชน ประกอบด้วยการจัดลำดับประชาชนในการเข้ากราบถวายบังคมพระบรมศพฯ ในพื้นที่รอคอยซึ่งสำนักพระราชวังได้จัดไว้ให้กับประชาชนรอคอยตามลำดับโดยรอบมณฑลพิธีท้องสนามหลวง ในข้อนี้พนักงานวิทยุสมัครเล่นสามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีเนื่องจากมีเครื่องรับส่งวิทยุคมนาคมเป็นอุปกรณ์ในการใช้ในการประสานงานหลัก

2) การตั้งสถานีวิทยุคมนาคมในกิจการวิทยุสมัครเล่นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เช่น ข้อมูลข่าวสารจำนวนของประชาชนในพื้นที่มณฑลพิธีท้องสนามหลวง การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของสถานีวิทยุคมนาคมในกิจการวิทยุสมัครเล่น กิจการวิทยุความถี่ประชาชน และกิจการวิทยุคมนาคมสาธารณะกึ่งศุล ซึ่งได้รับความร่วมมือจากองค์กรสาธารณกุศลต่าง ๆ ในการจัดเจ้าหน้าที่มาร่วมปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันเป็นอย่างดี

3) การตั้งสถานีวิทยุคมนาคมให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ประกอบด้วยการสนับสนุนเครื่องวิทยุคมนาคมให้กับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในการเข้ามาปฏิบัติในงานในพื้นที่สนับสนุนและสร้างอุปกรณ์วิทยุคมนาคมอื่น ๆ ที่พนักงานวิทยุสมัครเล่นมีความเชี่ยวชาญ เช่น แหล่งจ่ายพลังงานวิทยุคมนาคม ระบบสำรองพลังงานไฟฟ้าวิทยุคมนาคม สายอากาศวิทยุคมนาคม ไมโครโฟน ลำโพง และอื่น ๆ ซึ่งพบว่าหน่วยงานจำนวนมากต้องการรับการสนับสนุนจากพนักงานวิทยุสมัครเล่น ในประเด็นดังกล่าว

จากกรณีนี้จะเห็นได้ว่า พนักงานวิทยุสมัครเล่นมีบทบาทและความพร้อมในการให้การสนับสนุนด้านเทคนิควิทยุคมนาคม ให้กับหน่วยงานอื่น ๆ บทความวิชาการนี้จึงได้นำเสนอการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

เพื่อให้พนักงานวิทยุสมัครเล่นมีความพร้อมในการสนับสนุนการปฏิบัติงานแก่หน่วยงานอื่น ทั้งในสภาวะปกติและสภาวะภัยพิบัติหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน ซึ่งจะได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

ภาพที่ 1 สถานีวิทยุสมัครเล่นชั่วคราว ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ศักยภาพของพนักงานวิทยุคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน หมายถึง พนักงานวิทยุคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน ต้องมีความรู้ในบทบาทของพนักงานวิทยุสมัครเล่นเมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาวิทยุคมนาคมที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น ความรู้ทางด้านไฟฟ้า ความรู้ทางด้านเครื่องรับส่งวิทยุ ความรู้ทางด้านโครงสร้างเสาอากาศ ความรู้ทางด้านสายอากาศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสามารถสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการฟื้นฟูสถานการณ์ภัยพิบัติหรือเกิดเหตุฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากความรู้ ความสามารถ ซึ่งได้รับการทดสอบภาคทฤษฎี หลักสูตรประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้นเดิม แต่ยังคงคงความสอดคล้องในเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของกิจการวิทยุสมัครเล่นอยู่

บทความวิชาการนี้ ได้อาศัยหลักสูตรและหัวข้อวิชาสำหรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้น ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น และประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น (ฉบับที่ 2) ในการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพพนักงานวิทยุคมนาคม ในโครงการพัฒนาศักยภาพพนักงานวิทยุคมนาคม เพื่อสร้างเครือข่ายพนักงานวิทยุคมนาคมของสำนักงาน กสทช. นี้ โดยกำหนดให้เป็นหลักสูตรระยะสั้น ที่ประกอบด้วย การบรรยาย 9 ชั่วโมง การปฏิบัติการ 10 ชั่วโมง และการทดสอบ 3 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 22 ชั่วโมง มีระยะเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตร 2 วัน 1 คืน ดังต่อไปนี้

1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

มีระยะเวลาการศึกษาทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง ประกอบด้วยเนื้อหาในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการ ได้แก่ การปฐมนิเทศและแถลงหลักสูตรกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ บทบาทของพนักงานวิทยุสมัครเล่น ในสถานการณ์ภัยพิบัติหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ปัจฉิมนิเทศและสรุปการศึกษาหลักสูตร

2) หมวดวิชาปฏิบัติ

มีระยะเวลาทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง ประกอบด้วยเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาการโดยตรง โดยเป็นการ เน้นการปฏิบัติ ได้แก่

2.1) ปฏิบัติทางไฟฟ้า

ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับสายไฟฟ้า แหล่งกำเนิดพลังงานไฟฟ้า และแบตเตอรี่ มัลติมิเตอร์ การวัดแรงดันไฟฟ้า การวัดกระแสไฟฟ้า การวัดความต้านทาน โดยเนื้อหาครอบคลุมโครงสร้าง ของสายไฟฟ้า ลักษณะของสายไฟฟ้า แหล่งกำเนิดพลังงานชนิดต่าง ๆ แบตเตอรี่รูปแบบต่าง ๆ มัลติมิเตอร์ อนุาล็อกมัลติมิเตอร์ ดิจิทัลมัลติมิเตอร์ ข้อควรระวังในการใช้งานมัลติมิเตอร์ การบำรุงรักษามัลติมิเตอร์ การวัดแรงดันไฟฟ้า ย่านการวัดแรงดันไฟฟ้า การวัดกระแสไฟฟ้า ข้อควรระวังการวัดกระแสไฟฟ้า ย่านการวัด กระแสไฟฟ้า การวัดความต้านทาน ย่านการวัดความต้านทาน การวัดสายมีไฟโดยใช้ระบบการทำงาน NCV ของดิจิทัลมัลติมิเตอร์ การตรวจสอบสายไฟชำรุด

การฝึกปฏิบัติในหัวข้อวิชาการปฏิบัติทางไฟฟ้านี้ มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษามีทักษะในการตรวจสอบความผิดปกติของระบบไฟฟ้าในสถานีวิทยุคมนาคม การแก้ไขปัญหาหาระบบไฟฟ้าใน สถานีวิทยุคมนาคมเบื้องต้น แหล่งกำเนิดพลังงานไฟฟ้าที่มีโอกาสพบในสถานีวิทยุคมนาคม แหล่งกำเนิด พลังงานไฟฟ้าที่นิยมนำมาใช้ทดแทนแหล่งกำเนิดพลังงานหลักในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน แบตเตอรี่ชนิดต่าง ๆ แบตเตอรี่แสงเครื่องสำหรับใช้งานกับวิทยุสื่อสารในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน การใช้มัลติมิเตอร์ตรวจสอบแรงดันไฟฟ้า กระแสไฟฟ้า ในสถานีวิทยุคมนาคม การตรวจสอบความต้านทาน เพื่อวิเคราะห์ความผิดปกติในระบบสถานีวิทยุคมนาคมได้

2.2) ปฏิบัติการเครื่องรับส่งวิทยุ

ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องรับส่งวิทยุ การประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ อุปกรณ์ ประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องวัดกำลังส่งวิทยุ การวัดกำลังส่งวิทยุ การวัดกระแสไฟฟ้าเครื่องส่งวิทยุ โดยครอบคลุมเนื้อหาชนิดและประเภทของเครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องรับส่งวิทยุที่พบบ่อยในสถานีวิทยุคมนาคม ในประเทศไทย ส่วนประกอบของเครื่องรับส่งวิทยุ การประกอบเครื่องรับส่งวิทยุ อุปกรณ์ประกอบเสริมของ เครื่องรับส่งวิทยุ เช่น ไมโครโฟนตั้งโต๊ะ เครื่องวัดกำลังส่งวิทยุ โดยเฉพาะ SWR Meter แบบอนุาล็อก และดิจิทัล เครื่องมือวัดกำลังส่งวิทยุระดับสูง การวัดกำลังส่งวิทยุด้วย SWR Meter อย่างง่าย การปรับย่าน การวัดกำลังส่ง การวัดกระแสไฟฟ้าเครื่องส่งวิทยุขณะไม่ออกอากาศ และการวัดกระแสไฟฟ้าเครื่องส่งวิทยุ ขณะออกอากาศ

การฝึกปฏิบัติในหัวข้อวิชาการปฏิบัติการเครื่องรับส่งวิทยุนี้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษามีความเข้าใจเครื่องรับส่งวิทยุ การประกอบติดตั้งเครื่องรับส่งวิทยุ และอุปกรณ์เครื่องรับส่งวิทยุ ในกรณีเข้าดำเนินการฟื้นฟูสถานีวิทยุคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน การตรวจสอบการทำงานเบื้องต้นของเครื่องวิทยุคมนาคมด้วยการวัดกำลังส่ง และการวัดกระแสไฟฟ้าขณะออกอากาศและไม่ออกอากาศได้

2.3) ปฏิบัติการสายนำสัญญาณ

ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับสายนำสัญญาณและคุณสมบัติ เครื่องมือสายนำสัญญาณ อุปกรณ์ประกอบสายนำสัญญาณ การประกอบสายนำสัญญาณ โดยครอบคลุมเนื้อหาสายนำสัญญาณชนิดต่าง ๆ ชนิดของสายนำสัญญาณ ผลของอัตราการลดทอนของสายนำสัญญาณ สายนำสัญญาณที่พบบ่อยในสถานีวิทยุคมนาคมในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้กับสายนำสัญญาณ การประกอบสายนำสัญญาณ คอนเนคเตอร์สายนำสัญญาณชนิดต่าง ๆ

โดยการฝึกปฏิบัติในหัวข้อวิชาการปฏิบัติการสายนำสัญญาณนี้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษามีความรู้ความเข้าใจในสายนำสัญญาณและคุณสมบัติที่แตกต่างกันของสายนำสัญญาณ สามารถแยกแยะสายนำสัญญาณแต่ละชนิดเพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูสถานีวิทยุคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินได้ สามารถประกอบสายนำสัญญาณโดยใช้เครื่องมืออย่างง่าย และสามารถเลือกใช้สายนำสัญญาณที่เหมาะสมในการฟื้นฟูสถานีวิทยุคมนาคมในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ ได้

2.4) ปฏิบัติการโครงสร้างเสาอากาศ

ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างเสาอากาศ เสาอากาศแสงเครื่อง โดยครอบคลุมเนื้อหาโครงสร้างของเสาอากาศทั่วไปในงานวิทยุคมนาคม อุปกรณ์เสาอากาศ อุปกรณ์ความปลอดภัยเมื่อทำงานที่สูง การตรวจความผิดปกติเบื้องต้นของโครงสร้างเสาอากาศ การก่อสร้างเสาอากาศแสงเครื่องด้วยอุปกรณ์ที่หาง่าย

การฝึกปฏิบัติในหัวข้อวิชาการปฏิบัติโครงสร้างเสาอากาศนี้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษามีความรู้เบื้องต้นในการสำรวจความเสียหายของโครงสร้างเสาอากาศในกรณีภัยพิบัติหรือเกิดเหตุฉุกเฉิน มีความรู้พื้นฐานในอุปกรณ์ความปลอดภัยเมื่อทำงานที่สูง การก่อสร้างเสาอากาศแสงเครื่องด้วยอุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่น เช่น การประยุกต์ใช้วัสดุธรรมชาติ การใช้นั่งร้านก่อสร้างเพื่อสร้างโครงสร้างเสาอากาศชั่วคราวได้

2.5) ปฏิบัติการสายอากาศ

ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับสายอากาศและคุณสมบัติ การสร้างสายอากาศอย่างง่าย SWR มิเตอร์ เครื่องวิเคราะห์สายอากาศ (Antenna Analyzer) ครอบคลุมเนื้อหาสายอากาศและคุณสมบัติของสายอากาศแต่ละชนิด การสร้างสายอากาศอย่างง่ายด้วยอุปกรณ์ที่หาง่าย การวัดพารามิเตอร์อย่างง่ายของสายอากาศที่สร้างขึ้น การวิเคราะห์พารามิเตอร์ของสายอากาศด้วยอุปกรณ์เฉพาะ เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษามีความรู้สามารถสร้าง ปรับแต่ง ติดตั้ง สายอากาศได้ในกรณีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน สามารถสร้างสายอากาศจากอุปกรณ์ที่หาได้ง่าย หรือเตรียมและขนย้ายได้ง่ายเพื่อใช้ติดตั้งใหม่ หรือทดแทนสายอากาศเดิม

ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน สามารถใช้เครื่องมือวัดอย่างง่ายในการตรวจสอบสายอากาศ หรือใช้เครื่องมือวัดเฉพาะที่ออกแบบไว้สำหรับการวัดคุณสมบัติสายอากาศในการตรวจสอบความผิดปกติของสายอากาศในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

3) การทดสอบ

มีระยะเวลา 3 ชั่วโมง ประกอบด้วย การทดสอบการตั้งสถานีวิทยุคมนาคม ในรูปแบบของการฝึกสถานการณ์จำลองภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน เพื่อทดสอบผู้เข้ารับการอบรมในการตั้งสถานีวิทยุคมนาคมในกรณีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินโดยใช้ทักษะที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมภาคปฏิบัติในหลักสูตร โดยมีระยะเวลาการทดสอบ จำนวน 2 ชั่วโมง และการประเมินผลเพื่อวิพากษ์ผลการทดสอบโดยการฝึกสถานการณ์จำลองจากผู้ทรงคุณวุฒิอีก 1 ชั่วโมง

จากกรณีดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งได้พัฒนาขึ้นใหม่นี้ เน้นความสำคัญในการสร้างทักษะเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานจริง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของพนักงานวิทยุสมัครเล่นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่เพื่อสนับสนุนภาครัฐในกรณีเกิดภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นยังการต่อยอดและขยายผลจากการทดสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรพนักงานวิทยุสมัครเล่นขั้นต้นเดิม ซึ่งกำหนดไว้เพียงการทดสอบเชิงทฤษฎีด้วย

สรุป

พนักงานวิทยุสมัครเล่นเป็นทรัพยากรพนักงานวิทยุคมนาคมที่มีคุณค่ายิ่ง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสนับสนุนการปฏิบัติการด้านการสื่อสารของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการให้คำแนะนำทางด้านเทคนิค ให้การสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือวัด รวมถึงการตั้งและปรับปรุงสถานีวิทยุคมนาคมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตามยังต้องมีการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพพนักงานวิทยุสมัครเล่น และเตรียมความพร้อมพนักงานวิทยุสมัครเล่นในการให้การสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทางด้านโทรคมนาคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้ ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนา กำลังคน และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (บพค.) สำนักงาน สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

เอกสารอ้างอิง

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น. (2557, 23 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 131.

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตและกำกับดูแลกิจการวิทยุสมัครเล่น ฉบับที่ 2. (2560, 9 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134.

พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ.2498. (2498, 8 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 72.

มหิตถิห์ จักรบาตร. (2559). รองเลขาธิการ กสทช. ลงพื้นที่สนามหลวงตรวจสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ และสถานีชั่วคราวพร้อมให้บริการประชาชนเต็มที่. สืบค้นจาก <https://www.nbtc.go.th/News/Press-Center>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2564.